

**ТОШКЕНТ
ЧУЛПОН
нашриёти**

Ҳалима

ХУДОЙБЕРДИЕВА

**Тўмариснинг
АЙТГАНИ**

Уз2
X—87

Муҳаррир *Аъзам Уктам*

Худойбердиева Ҳалима. Тўмариснинг айтгани
Шеърлар.— Т.: Чўлпон, 1996.—128 б.

Ҳалима Ҳудойбердиеванинг шеърларини ўқиб юрагига ўт тушган йигитларнинг қадамидан ўт чақнайдиган бўлди, қизлар эса сулувлашди, майивлашди. Бу мутолаа давомида ёшлар бир-бирини, ота-она, юрт, халқ ва фарзандларини ардоқлашни, чинакамига суйиш ва куйишни ўргандилар.

Қўлингиздаги китобга «ТўМАРИСНИНГ АЙТГАНИ» деб бежиз ном қўйилмаган. Янги дийдорлашув, янги мутолаа муборак бўлсин.

Уз2

X $\frac{4702620202-26}{360(04)-96}$ Қўш. 96

© Ҳ. Ҳудойбердиева, 1996 й.

ISBN 5—8250—0503—X

ТУРКОНА ҚОН ИСЕНЛАРИ

*Утган ўтди. Бўлмас ортга қайтариб;
Фақат юрак зирқ-зирқ санчган пайтлари,
Бу яшинвор чинқириқли Туронда,
Ота Туркдан тарқалганга айтарим:
«Унутганнинг куйсин икки дунёси!»*

ТУРКНИНГ ҚҰЗИ

Ғамсиз тупроқ йўқдир, бироқ
Турк тупроғи ғамлироқ.
Кўзлар ичра... синчиклаб боқ
Туркнинг кўзи намлироқ.

Нигоҳлари ғарчанд тонгги
Устивор бахт, ободи.
Туб-тубида янграр мангу
Яссавийнинг фарёди.

Ҳалол дўстга дўст турамиз,
Шаймиз кам-у кўстига.
Қизил гуллар ўстирамиз
Қайғумизнинг устида.

Ўзимизнинг бўлар албат
Ғамангиз бахт, шонимиз.
Қонимиз-ла қайта-қайта
Ювган Туркистонимиз.

4.V.91.

ТУРҚИСТОН ОНАСИ

(Туркумдан)

Менга айтадилар, мустақиллик, шон —
Бир омаддай келди. Нечун кулмайсан?
Бўғзимга келади кўксимдаги жон;
Санчилаб оғриydi кўксим, жилмайсам...

Жиззах вокзалида поездлар тақ-тақ,
Тўплар халойиққа ўт сочар тикка.
Тўпга қалқон бўлар гулгун-келинчак,
Куёв Сибир кетар, мардикорликка!

Нечун: бу — омад, деб бўғизни йиртмоқ,
Шоша-пиша ювмоқ сачраган қонни.
Тушимда илондай солланар сиртмоқ —
Дорга осадилар Дукчи Эшонни!

Акани сингилга қайрайди тузум,
Чавақланган Нурхон тушимга кирар.
Тушимда жаллод енг шимариб ҳар тун
Тилим деганларнинг тилин суғураp!

Қандоғам ичимга беркитай, ютай
Бағрим қиймалаган волаларимни.
Кўксимга тош босиб, қандоқ унутай
Тили суғурилган болаларимни?

Мустақиллик!
Сенга мен келдим шонлар,
Қонлардан кўпчиган далалар билан.
Дорларда чайқалган Дукчи Эшонлар,
Тил суғурилган болалар билан.

31.III.92.

Омонатин олгунича Туркий қавмга,
«Бирлаш» деб турк тилинда нидо
қилажакман.

Эрк истаги уммонларда кўпни қилган фарқ,
Менам унга жонимни ато қилажакман.

Ҳар сўзимдан хато излаб рақибим сарсон,
Мен қўрқаман, умримни хато қилажакман.

Хато қилмай айта олгум: қачон ўлсамам,
Шеър устида ўзимни адо қилажакман.

4.IV.92

БУГУН ТУРҚҚА НЕ КЕРАҚДИР...

Бугун туркка не керакдир —
Чуқур англар онг керак.
Гўдаклари эртанги кун
Таратажак донг керак.

Гарчанд ҳар кун юки ортар,
Аробаси дилни ўртар.
Отни тинмай олдга тортар
Бир ёвқур султон керак.

Бор кўнгил, чил-чил керакдир,
Бор узилган қил керак.
Бор кесилган тил керакдир
Бор бутун иймон керак.

То Турон заминда турк бор —
Ўлмагай ор, ўлмагай ор.
Жон эмас, эркка талабгор,
Эрк учун қурбон керак.

Тилларидан учмагай оҳ,
Кул-кул бўлур зиндон-у чоҳ.
Фақат бор туркка бир Оллоҳ,
Биттадан Қуръон керак.

4.VIII.92

ДАРДИМ БИЛАН УСАДИЛАР БИР КУНИ...

Сен айтганда гулгун бахтдан айтарсан,
Насиямас, фақат нақддан айтарсан.
Таназзулсиз тожу тахтдан айтарсан,
Мен комил бўлмадим, камимдан айтдим.

Балки сенга бедахлдир қиш қори,
Ордир менга ўзбекнинг номус, ори.
Чўкиб борар минглаб гўдак мозори,
Мен дод дедим, мен аламимдан айтдим.

Чўпдай озгин оёқлари чалишиб,
Кўтаролмай тупроқ тўла калишин.
Бу «дам қисма» аёл нафас олишин —
Кўриб нафас қисар дамимдан айтдим.

Ҳамон тонглар умид-ла уйғонар у,
Сабр таги — олтин деб инонар у,
Шундай десам, оҳ, нохосда ёнар у,
Тўкила бошлаган жомимдан айтдим.

Ранглари сарғайиб гуллар йиғлади,
Чалкашиб, бош қашиб йўллар йиғлади.
Кўрар кунлари мушкуллар йиғлади,
Қуюқ тортиб келар шомимдан айтдим.

Бошга тегиб бошин эгди шоҳ сўзим,
Тошга тегиб ёшин тўкди, оҳ сўзим!

Неки айтдим жавобгари бир ўзим,
Ҳалима, деб мискин номимдан айтдим.

Осса, мени осадилар бир куни,
Дардим билан ўсадилар бир куни.
Элин комил кўрмай ўтган ғариб, деб
Маним номим ёзадилар бир куни.

Сен айтганда фақат бахтдан айтарсан...

1986

ҲУРЛИК УТИ

Элим, Сени муте кўрсам —
Кўздан қолай, кўзим куйсин.
Дема, унда не деюрсан —
Сўздан қолай, сўзим куйсин.

Тўтимасман, бир бийрон тил,
Дил бўлмаса ор, иймон — дил.
Тил бўлмаса дарду қон тил,
Тилим деган сезим куйсин.

Ҳар толеда бир шоҳлик бор,
Ўлмай етсам, эл бахтга ёр.
Қолаверса эл зор, ночор —
Маним шоҳлик кезим куйсин.

Қай пайт мотамсаро кўрдим,
Йғво, фитна аро кўрдим.
Ғамдан юзин қаро кўрдим,
Маним шоир юзим куйсин.

У, кўп сирлар бўлар-ку фош,
Кўрарманми, етиб бардош.
Кетсам, қолса эл эгик бош,
Тутаб гўрим, изим куйсин.

У, чин ҳурлик бахти катта,
Етажакмиз биз албатта.
Мен етмай ўтсам, у ўтда —
Маним ўғлим-қизим куйсин.

Элим, Сени муте кўрсам,
Кўздан қолай, кўзим куйсин...

8.IV.91. Ялта

«ЭСКИ ЎЗБЕК ТИЛИ»ГА ЁЗУВ...

Менинг тил тилган тилим,
Менинг кесилган тилим.
Баҳайбат тўғон тушиб,
Йўли тўсилган тилим.

Қушнинг унут патидай
Тўкилган унут жоним.
Китобларнинг қатида
Ранги рўйи сомоним.

«Эски ўзбек тили»мас,
Дедилар эксирган тил.
Қўрқиб чиқармоққа сас,
Сандиқларга кирган тил.

Сенда бодом иси бор,
Сенда бобом иси бор.
Болам на рус, на ўзбек —
Аросат белгиси бор.

Беш юз йиллар аввалги
Хатни мен англайман, бас.

Мен бугун айтганимни
Болам баъзан тушунмас.

Кўкрагимда дод қотган,
Яқинлашар катта хавф.
Уз тилини йўқотган —
Халқ бўлмасми ердан даф.

Олдга, сафарбарликка
Қандай ярайди, болам.
Ортидаги жарликка
Қандай қарайди болам.

Уни ким қилиб қўйдим,
Ким бўлди оғам-иним.
Томир-томирим куйди,
Синди бўғин-бўғиним.

Гули унут халқ бўлдик,
Йўли унут халқ бўлдик.
Оммавий гунглик содир,
Тили унут халқ бўлдик.

Умримнинг шом-кечига
Шу ўй санчилиб туриб;
«Луғатит-турк» ичига
Ешим томчилаб туриб:

Дедим: «Тиғ тилган тилим,
Менинг кесилган тилим».

14.II.89.

МЕН КЕТСАМ...

Эрта-индин мен кетсам
Ёд қолади ортимда.

Шеърлар либосин кийиб
Дод қолади ортимда.
«Бир куйган кўнгил» деган
От қолади ортимда.
Амримга кўнгил, деган
Хилқат қолади ортимда.
Бобомни тушунмасдан
Дунёдан гирён ўтдим.
Армон, болам тушунмас —
Хат қолади ортимда.

5.IV.91. Ялта

ТУМАРИСНИНГ АЙТГАНИ

Аёлнинг оғири, қўрғошини мен,
Қасос мени ҳам силкитди, қўймади.
Қонли хумга тикдим ёв бошини мен,
Қонга тўйсин дедим, тўймади!

Мен ҳам нафис эдим, ситора эдим,
Қасосимга бўйинсунмаганимда,
«Замон, замонингга ўт кетсин», дедим,
Ханжаримнинг дамин синаганимда.

Набирам, сенга ҳам етади бу хун,
Асли йўқ нарсани сўрамам сендан.
Рақиб дуч келганда йиғламай маҳзун
Қон юқи ханжаринг суғургин қиндан.

Қасос ҳаволарин очлик билан ют,
Гарчанд ситорасан, нафис аёлсан.
Менинг гумоним йўқ кетмоғига ўт,
Сен агар «ўт кетсин» дея қўзғолсанг...

25.VI.85.

ЭЛДОШЛАРИМ ИЧРА ЮРИБ...

Элдошларим ичра юриб,
Қайғуларим қуюқлашди.
Ҳар хил майда имконлар бор,
Биз истаган имконлар йўқ.

Узимизча неларнидир
Бугун инкор этмоқдамиз.
Эрта бу инкорлар инкор,
Қайта синмас инкорлар йўқ.

Савлат тўккан бу шунқорлар
Урлаб борса тоғда ҳоқон.
Чўққига бир чиқмоқ учун
Улмакка шай шунқорлар йўқ.

Сағирмас фақат сағирлар,
Елкалар ҳамон яғирлар.
Нечук қолдик ер бағрлаб,
Кўкраклари осмонлар йўқ.

Минг-минг етим гўдак деманг,
Минг-минг боши эгик одам.
Шу ғамлардан кўзим ёши —
Селим, деган инсонлар йўқ.

Эрим деган, ё хотиним,
Майда-чуйда исёнлар кўп.
Оҳ, минг оҳким: ерим деган,
Элим деган исёнлар йўқ.

Элдошларим ичра юриб
Қайғуларим қуюқлашди...

10.IV. 91. Ялта

ШУДГОРЛАНИБ ТЕКИСЛАНГАН ЭЛ

Ўтказмадик умрни ётиб,
Ё ўтириб, ўйларга ботиб.
Юрдик, ботиқ изларимизни —
Шудгор қилиб текисладилар.

Ҳаммада-ку ҳар хил кўз, аён,
Бир хил қилмоқ шарт бўлди, баён.
Хиёл ўткир кўзларимизни —
Шудгор қилиб текисладилар.

Минг дард чеккан ўзимиз силлиқ,
Минг тош теккан сўзимиз силлиқ.
Қирқ қиррали сўзларимизни —
Шудгор қилиб текисладилар.

Бир хил бўлди бўй-у энимиз,
Бир хил иймон, бир хил динимиз.
Хиёл тикроқ бошларимизни —
Шудгор қилиб текисладилар.

Ортга боқиб сесканасан-ов,
Қани дов бош, қани иймон — дов.
Яйдоқ дала... боқмас ҳатто ёв,
Шудгор қилиб текисладилар.

Мен мозийга қўрқиб қарайман,
Тошлар туриб кетадими деб,
Бошлар юриб кетадими деб,
Текисланиб кесилган бошлар.

Бари ўтди, ўтди қирғин, дор,
Букун кўзим ёшин қилар сел.
Фикри ўзғир бир фарзандга зор —
Шудгор қилиб текисланган эл.
22.V.90.

БОЛАЛАР АНГЛАР...

Курагимда тиф изи—азоб,
Товонимда мих изи — азоб.
Йиқилмайман юз тубан, чунки
Юрагимда туғ изи — гулоб.
Чунки менам қасам ичувдим,
Ёв ортимдан ханжарин сунгач.
Қўлимни ёв қонида ювдим,
Тўмарисга сарбоз тутингач.
Туғ асраган юрагим додлар,
Қўлларимни қасос қонлаган.
Чунки Турон заминда ётлар
Молларини хўп арқонлаган.
Туркнинг қири, қиёқларини
Жаннат чечагидай иси бор.
У молларнинг туёқларини
Елкамизда ўйиқ изи бор.
То яшаркан ўйилган бонглар,
То яшаркан сўйилган бонглар,
Қандай яшаш кераклигини
Болалар англа!
Мени эса...
Курагимда тиф изи — азоб,
Юрагимда туғ изи — гулоб...
4.VIII.92.

БУЛ КУН КИМДИР ЎЙНАСА...

Бул кун кимдир ўйнаса,
Доғ устида ўйнайди.
Дов-дарахти зардоб ранг
Боғ устида ўйнайди.

Бу тупроққа ишонч-ла
Оёқ босиб бўлмагай,

Қумлари тирқираган
Қумлоқ устида ўйнайди.

Бул кун тухмат — тоғдай тик,
Бул кун иғво — кўп улуг.
«Бул қаро-ку, қаро», деб
Оқ устида ўйнайди.

Ҳар қадамда ғор, қопқон,
Қурбон топқони топқон.
Юз тубан тушган, мункиб
Ҳамроҳ устида ўйнайди.

Муқом-ла янги-янги
Тепинганда ер чангиб.
Ўзи тушар, эртанги
Чоҳ устида ўйнайди...

Қандоқ сўлмай қиёғи,
Куйиб кетмай оёғи,
Нақ юракнинг устида,
Оҳ устида ўйнайди...

13.III.91.

ЯРИМ КЕЧА...

*Ўзбек халқининг булбул шоири Усмон
Носир Сибир қамоқхоналари азобларига
дош беролмай ақлдан озган эди...*

Ярим кеча.
Йўқолган тинчим —
Кўкрагимга қорлар қулайди.
Қайтиб келар ўттиз еттинчи,
Ниҳоллар, чинорлар қулайди.

Рўмолчада нон, қанд ўроғлик,
Илинарлар: «Шўрлик Усмон ер».
Тик турганча устунга боғлиқ
Кўкка дўқлаб, Усмон ўқир шеър.
Уқийверар... осмонлар пастлар;
Лаҳза қаҳ-қаҳ, лаҳзада йиғи.
— Бу касални кўп ушламаслар,
Тугади, дер лагер бошлиғи.
Қўли боғлиқ бу йўловчини
Ёшин шамол сидирдимикин?
Ердан топмай бир қўлловчини
Кўкдан худо қидирдимикин?!
Она элим, кўкси тўла доғ,
Тушдинг қора рўйхатга, токай.
Сор ўғиллар туғарсан, бироқ
Олдирарсан калхатга токай.
Ҳамон қут йўқ, ўт йўқдай юртда,
Рангинг сариқ, мангу силдайсан.
Сен туғмоқни қилурсан удда,
Асрамоқни ҳамон билмайсан!!!
Ярим кеча,
Йўқолган тинчим...

20.V.90.

ҚИЗИЛ ТОШЛАР...

Хотирамнинг йўлига чиқсам,
Қизил тошлар ўтаверади.
Қони чак-чак томиб ерларга,
Кесик бошлар ўтаверади.

Бошлар билан ора бир қадам,
Бошсиз танлар хунук саланглар.
Суғурилган тиллар орқада
Илонлардай сапчир биланглаб.

Тўрт мучаси бутун ҳам бордай,
Фақат бежо, жунунвор кўзи.
Бири Чўлпонгами ўхшардай,
Бири Усмон, Усмоннинг ўзи...

Кир, беқасам тўнин итқитиб,
Гоҳ йиғлар у, гоҳ гуллаб кулар.
Бирдан... не бор селдай йиқитиб
Бир кўча қон шовуллаб келар.

Қизаради юлғун, шўралар —
Қизил тошлар қизиб чинқирар.
Бир фиғон бу тошлар оралаб,
Бор дунёни бузиб чинқирар.

Умримнинг тун, кечаларидан
Уйқу билмай ўтсам қанийди.
Хотирамнинг кўчаларида
Қон исидан кўнглим айнийди...

Тузум, сенинг ёқангда қўлим,
Кундузлар ҳам чўчиб мизғийман.
То келгунча халоскор ўлим
Хотирам чўлида изғийман.

6.VIII.91.

ТИШИМДАН ҚОН СИЗИБ...

Кузак ёмғирларин ивиб асрадим,
Сориғ япроқларни севиб асрадим,
Ғамларим яп-янги, ювиб асрадим,
Мени асрагучи дил топиларми?

Борар жойим аниқ, олдинда йўл йўқ,
Кўрга ҳам бор, менга ойдинда йўл йўқ..

Менга оларда-ю, қайтимда йўл йўқ,
Оёғимга ортиқ ғул топиларми?

Афсус, зору нолон умрим ўтади,
Бу юрт юз йилларки... олов, ўтдадир,
Ёққувчи қўл битта, гугурт биттадир,
Ўтни ўчирмоққа кул топиларми?

Фитна тиф санчди тик, кўкси тоғларга,
Ит тегди сут ҳидли қизалоқларга.
Ғўдаклар илинди тузоқ, чоҳларга;
Кўз ёшимиздан шўр кўл топиларми?

Ерга кирмоқ бор-у, парвоз эгим йўқ,
Оналар ўлмоқда. Аммо егим йўқ,
Ҳайрон ўтим бору исён ўтим йўқ,
Мендан бечорароқ кул топиларми?

Турон ухлар. Ўғил-қиздан сўрайман,
Бобо Темур босган издан сўрайман,
Тишимдан қон сизиб Сиздан сўрайман:
— Туронни турғазар ул топиларми?

28.VIII.90

ИЛТИЖО

Боқдим, бош устимда саланглади дор,
Боқдим, ичи куйиб йиғлайверди ор.
Боқдим, ич-ичимга урди қуюн, қор:
Худойим, дилимга подшоҳлик бер!

Томир-томирлари чирт-чирт узилиб,
Майиб-мажруҳлиги тамом сезилиб,
Қолганда дод, дедим, кўнглим бузилиб:
Худойим, тилимга подшоҳлик бер!

Силкиндим, қадим турк лошин кўтардим,
Ғанимнинг бостирган тошин кўтардим,
Улимнинг эгилган бошин кўтардим:
Худойим, улимга подшоҳлик бер!

Ўйларман, мен кимнинг урвоғи, мен ким,
Тилимни ўлим ҳам қилолмагай жим,
Сўйларман гўримни босганда ҳам чим:
«Худойим, элимга подшоҳлик бер».

7.1.92.

ДУНЁЛАРГА СИҒМАГАН ҒАВҒО...

Биз кетганда ўзимиз еру,
Кўнгил осмон, кўкка кетгаймиз.
Кекирганнинг ёнига эмас,
Чўғни босиб, чўққа кетгаймиз.

Сотқин ўзғир, ўтмаганида,
Хоин ором кутмаганида,
Номус биздан кетмаганида,
Кўкрак тутиб ўққа кетгаймиз.

Боғ кўрмадик кирганда боққа,
Доғ қўшилди доғ узра доққа.
Кўнгил лим-лим тўлган. Тўкмоққа —
Ешли қорачуққа кетгаймиз.

Қиш ортидан ўтар кўклам, ёз,
Тополмасмиз. Кўнгли мослар оз.
Ўзимиздай ғарибга пешвоз,
Бош тушмасмиз чўкка, кетгаймиз.

Умрнинг тонг, шомларида ҳам
Бутлансак деб чекдик озор, ғам.

Боламизнинг томларидан ҳам
Утаверар чакка, кетгаймиз.

Зарб ермиз, зарб тушириб ёвга,
Тирикликнинг ғами ҳам совға.
Дунёларга сизмаган ғавғо,
Бир кун жим-жим, йўққа кетгаймиз.

15. IV. 91. Ялта

ЧИН ДУНЕГА ИШҚСИЗ КЕТМАЙ

Абад сўлмас муҳаббатга фидо бўлиб
ўтяпман,
Унглаб бўлмас муҳаббатга фидо бўлиб
ўтяпман.
Сўнг нафаси келар бир кун — не тирик жон
туғилди,
Мен ҳеч ўлмас муҳаббатга фидо бўлиб
ўтяпман.

БУ ШАХД

Қадрига етмаймиз бор, нақд кетадир,
Кўзи ёшга тўлиб чин бахт кетадир.
Ераб, одамнинг-ку оёқлари бор,
Ранглари сарғайиб дарахт кетадир.

Упиб қол, бу япроқ кузга омонат,
Мунглуғ онажони қизга омонат.
Гадо ҳассаси ҳам бизга омонат,
Сулаймон ўтирган тож-тахт кетадир.

«Дунё меники», деб санаб юрганлар,
Ўғрини қароқчи бўлиб қирганлар.
Шароб омонат деб ўзин урганлар,
Бошларин чангаллаб, карахт кетадир.

Тилимни боғлама, тилим-жарангос,
Бугун қўнғироқ мен, бир илоҳий соз.
Эрта менга деса шу тилимдан ос,
Эрта балки мендан бу шаҳд кетадир.

13. XI. 90.

ИИҒИ

Узига тўқ кўркам, хушбичим, оқ дўст,
Ийғалайман, Сизгамас, кўкси бедоғ дўст.
Пок, нопокни бирдай суёвчи тоғ дўст,
Ийғим сўлаётган болалар учун.

Олма сабоғидай ингичка бўйин,
Гоҳ етиб, гоҳ етмай, кўрмадик тўйин.
Улмасайди... буюк бўларди тайин,
Ийғим ўлаётган болалар учун.

Ичиб, учиб ётган боболари деб,
Тўзғиб, кўчиб ётган боболари деб.
Бир-бирини сотган боболари деб,
Тўлов тўлаётган болалар учун.

Ераб, тиш ботирмай бўлмасми юриб,
Одамлар-ку, эмас, қашқир уюри.
Бирининг зулмидан бириси қуриб,
Қақшаб кетаётган болалар учун.

Ишонч йўқ нймону, ҳаж, додларига,
Жаҳолат муҳр урган каж ёдларига,
Бир-бирин қирганда, аждодларига —
Ухшаб кетаётган болалар учун.

27. III. 90.

ЭНГ ЁМОН ҚУНДАГИ ЭНГ ЯХШИ ТИЛАК...

Эй ўғил, биз Сиза жонни ичирдик,
Қонимиз ичирдик, қонни ичирдик.
Воз кечдик, шуҳрату шонни ичирдик,
Қониб ичдингизки, чўлламагайсиз.

Умримиз жилғадай пойизда чопди,
Отларизда чопди, тойизда чопди.
Суннат тўйларизда, тўйизда чопди,
Жилғадай чопмасак... гулламагайсиз.

Дилнинг энг тубида етилган байтдек,
Сизни туморим деб, борим деб айтдик.
Биз-ку не ҳасратда Сизни улғайтдик,
Сиз биза ҳасратлар йўлламагайсиз.

Дунёда ишимиз сеҳру тилмочлик,
Гоҳ сотқин давр келар, наҳс, яланғочлик.
Ҳар ҳолда сулайтиб қўйса ҳам очлик,
Мушфиқ онангизни пулламагайсиз!
10. I. 92

БУРГУТ

Пастда кўклам очар эди барг,
Пастда кезинарди сур булут.
Пастга шўнғиб бўлди жувонмарг
Учаётиб ўқ еди бургут.

Фарзанд эди юксакликларга,
Не фалокат тортди уни паст.
Мадори йўқ қаддин тикларга,
Уралишар энди хору хас.

Тиниқ осмон кулга айланди.
Осмон — энди — ўнглонамас бир туш.
Хору хасга қулга айланди
Мовий юртда султон бўлган қуш.

Пастда дарё шовуллар тўлиб,
Бургут ётар бежон, аянч ҳол.
Яшай олмас султон қул бўлиб,
Унга аза тутгин, мажнунтол.
16. V. 73.

* * *

Мен сизни алдашни кўрмайман раво,
Тушунинг, шу ўзи мен учун басдир.
Сезаман мендаги бу дард — бедаво,
Истаганим билан бу ишқ сўнмасдир.

Мен сизни алдашни кўрмайман раво,
Эҳтиёж сезмайман ортиқ тиракка.
Мен учун қачондир куйланган наво,
Эндиги наволар сизмас юракка.

Сиздай содиқ дўстни алдамайман, йўқ,
Ишонинг, бу йўллар тушмас бир изга.
Кўксимга қачондир текканди бир ўқ,
Ярадор қалб билан бормайман Сизга.

11. IV. 76.

* * *

Сизга ишқим, Сизга қарғишим,
Ўзга излаб мендан топмас из.
Бу дунёда менинг бор ишим —
Сизга тушди, бир сизга ёлғиз.

Адашдим-да, ёлғонга йўйдим —
Ишқингизни, қўл силқидим, «бекор!»
Шошиб ғурур гултожин кийдим,
Энди бошдан олиб қўймоқ ор.

Энди дунё ишин қарангки,
Ишқ ортидан қул бўлармиш шоҳ.
«Унутдим», деб сарғаяр рангим,
«Севмайман» деб жим чекаман оҳ.

Сиз деганда мен синмас торман,
Кута-кута кўзим йўл ўйиб,
Умрим бўйи қарғаб ўтарман —
Умрим бўйи жонимда суйиб.

Гарчанд ҳижрон талхдан-талх майдир,
Мен ичардим, бўлганда ҳам қон.
Қарғишларим Сизни ургайдир,
Соғинчларим сақлайдир омон.
2. III. 76.

* * *

Мен сиздан сўрайман бу кеч кечирим,
Ҳижрон бўлганим-чун, бўлмаин висол.
Гарчанд умрингизнинг тонги, кечини
Аралаш қилдим мен қарталар мисол.

Ўйлайсизми, мени қилди деб атай,
Сизга бурилмасдан кетганим-чун тик.
Мен дардли кўксимни ёриб кўрсатай —
Борми унда сизга зарра ёмонлик.

Гарчанд оқлай олмас ўзин айбдор дил,
Ишонинг, сезмасдан қолдим мен у чоқ —
Табиб бўлайин деб бўлганим қотил,
Малҳам бўлайин деб урганим пичоқ.

Беаёв ишқингиз ўтин ўчирдим,
Кечира олсангиз агар, кечиринг.
12. IV. 76.

КЕЧАГИ КҮН

Тинчлан, кўнгил, бўлма дилхун,
Ором топмадинг сира.
Майли, гарчанд кечаги кун,
Бугунни қилар хира.

Бошқа эди кечаги кун,
Сен уними йўқлайсан.
Чақирганда бермадинг ун,
Энди нечун йиғлайсан?

Кечаги кун қуёш бошқа,
Бошқа эди тун, майса.
Бугун бошинг уриб тошга,
Самар топмай излайсан.

Бу тунги ой ортиқ маъюс,
Кундуз қуёш ортиқ шўх.
Гуллари ҳам бошқароқ тус —
Кечагидай тортмас, йўқ.

Ўтган ўтди, дил, таскин топ,
Бўлса ҳамки худди туш.
Кечаги чекилган азоб,
Бугунги қувончдан хуш.

Дил, бугунги боғларга қўн,
Бўлаолсанг бўл, асира.
Гарчанд, дилда кечаги кун
Бугунни қилар хира.

1. III. 76.

* * *

Майлига, бошимни ҳам қилсин кадар,
Қабоҳат тошлари тўлсин хонамга.
Биргина одамга етмасин хабар —
Айтмангиз бу ҳолни ёлғиз онамга.

Бахт, омадим келса галма-гал оқиб,
Даврон мени бошда кўтарган пайти.

Майли, ҳеч ким ундан бўлмасин воқиф,
Сиз уни ёлғизим, онамга айтинг.

Ғамим эшитган кун надоматга қул,
Қабоҳат тошларин териб юради.
Қувончим эшитса ўз уйида ул —
Даврон кўтаргандай давр суради.

17. XII. 75.

ЁЛҒИЗ АЁЛ ХАТИ

Сен севиб бахтимга бўлгандинг зомин,
Сен севиб бахтимни кетгандинг юлиб.
Айтгил, ёлғизликнинг аччиқ аламин
Икков баб-баробар олдикми бўлиб?

Эшигингни, балки учиб худди ўқ
Бахт очар, бағрингда тўлғанар сочлар.
Менинг эшигимни гезарган, совуқ —
Бир-бир босиб келиб ёлғизлик очар.

Сен эшикдан кирсанг ёниқ дил билан
Баяки бахт отилур қучоғингга тик.
Мен эшикдан кирсам муздай қўл билан
Белларимдан маҳкам қучар ёлғизлик.

Бахт сени жон билан севар бетоқат,
Кўзингда ҳис этиб ишқ зарбларини.
Менинг ҳам кўзимга севиб, ютоқиб,
Ёлғизлик босади муз лабларини.

Тушда висолларга кетдим кўникиб,
Тушдаги тонгларим чарақлаб отар.
Тошдай ёстиғимнинг ярми меники,
Ярмида ёлғизлик — бош қўйиб ётар.

Фақат тонг отлансам, қололмас ушлаб,
Ярим тун қайтсам ҳам, рашк, ғазаб йўқ,
шан.

Барин ичга ютиб, кўксимга муштлаб
Мен ёниб кетяпман, ёниб кетяпман!

Суйиб, балки мендек куйиб худди шам
Яшаяпсан, фарқ йўқ, қандай ўтдинг сен.
Фақат айт, ўз қўлинг билан қандоғам
Мени ёлғизликка қўшиб кетдинг сен.
12 .VIII. 81.

* * *

Эй сен, бўйин эгмас ғурур боласи,
Ким тўқдирди кўздан ишқинг жоласин,
Бўйнингга ўрадинг сочим толасин,
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Тоғлардан гап очма, тоғ сенга йироқ,
Боғлар ҳам, гарчандки гулга кирган оқ.
Улар сенинг кўнглинг гуллатмас бироқ,
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Умрингга бахт келсин атир уфуриб,
Ё ғам келсин қора кийимда кириб.
Мен борман, сен ғамда қолмассан қуриб,
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Ёнингдаман, ризқ-рўз ортиқ-камда ҳам,
Танҳо, ё дўст-ёрон жамулжамда ҳам.
Бу дунёга видо айтар дамда ҳам
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Олдин кетсам, руҳим бошинг тутадир,
Ортда қолсам кўнглим сен-ла кетадир,
Ҳар икки дунёга ишқим етадир
Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.
4. III. 82.

Бу ўғил меники эмас аслида,
Гарчанд энг сўнгги дам кўзларим ёпар.
Мен уни топгандим ишқим фаслида,
Ишқ фаслида у ҳам ўзгани топар.

Бу қиз ҳам бировга кетадиган гул,
Ушлаб қололгайдир на зар, на тилло.
Мендан-да меҳрибон кимса бўлар ул —
Мендан-да вафодор чиқар ул илло.

Бу шеърми, шеърни ҳам ўзгалар олди,
Рашку гумондан гоҳ рангларим сомон.
Шеърки бу, бошимга минг ғавфо солди,
Келиб-келолмайман ўзимга ҳамон.

Вожаб, бул қадар ёлғизлик, нега,
Ғаройиб бу ҳаёт — биз ўтар йўлак.
Ҳеч ким, ҳеч нарсага мен бўлмама эга,
Севгилим, сенга ўз ишқимдан бўлак.

5. XII. 81.

ХАЛҚОНА ОҲАНГЛАРДА

Йиғласангиз йиғланг ҳушёр, сергак учун,
Не бир яхши, ёмон кунда тиргак учун.
Опам, синглим, кўз ёш тўкманг сира-сира
Аёлга бахт беролмаган эркак учун.

Эркак ўзи кимлигини биламакан,
Бир сирли, тилсимлигини биламакан.
Ишқ гавҳарин аёлига асролмаса,
Шўрпешона, шумлигини биламакан?

Йўлга чиқсанг йўлинг берса, бойланмаса,
Хаёлларинг тинийверса, лойланмаса.
Эркак-эркакмидир аёл жилға бўлиб
Уни айланиб оқмаса, айланмаса.

Дупур-дупур тулпор келар тоғлар билан,
Эркак келар дупурлаб ўнг-соғлар билан
Аёл қўли ёлларини силамаса,
Тулпор кетар кўкайида доғлар билан.

Тулпорларим, укам-акам, оталарим,
Минг-минг уйли халққа эҳсон, атоларим.
Ҳали мунглуғ аёл кўнглин топмабсизми,
Босган изи хатоларим, хатоларим!

Бекор жангу хунлар учун аза очинг,
Ёлғиз ўтган тунлар учун аза очинг.
Ҳатто тоғнинг айиқлари жуфт ахтарар,
Сиз сўққабош кунлар учун аза очинг!

Йўқса аввал Сизга қарғиш тегар бир кун,
Ёв ёпирилиб келиб Сизни эгар бир кун.
Ҳали мунглуғ аёл кўнглин топмабсизми,
Кўпаймаган эл камайиб тугар бир кун.

Эл қолмайдир, фақат бойлик, ерлар билан,
Одам топиб кўр-чи на сим, на зар билан.
Гумоним йўқ, қай эл қолса яшаб қолар
Аёлини элим деган эрлар билан!
27. VI. 85.

МУҚАДДАС АЁЛ

Ошиқларинг пойишгга гул отиб ҳам бўлди,
Хилватларда лабингдан бол тотиб
ҳам бўлди.

Ва бу ҳақда кимларгадир сотиб ҳам бўлди,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Аввал: «Кел-эй, қучоғимга тўл, балқ»,
дедилар
Унамадинг, аёл ўзи терс «халқ» дедилар.
Ичолмагач юз ўгириб шўр, талх, дедилар.
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Сен дарёсан, ўпганини қирғоқ яширар,
Жуфтим бўл
деб чопганини ҳар тоқ яширар;
Жаннатим,
деб қувонмасдан қумлоқ яширар,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Асли бу бор эрмакларнинг борар ери Сен,
Росту ёлғон эртакларнинг борар ери Сен,
Асов отдай эркакларнинг борар ери Сен,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Чорлашганда сен келсанг,
гоҳ бекор келсанг-да,
Маст даврага бир сарин ел,
бир тор келсанг-да,
Хор келсанг-да,
номардларга гоҳ хор келсанг-да,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Ҳарир, ҳушбўй баданингда тошлар изи бор
Кўкрагингда эгилган не бошлар изи бор.

Қуёш изи, куйдирган қуёшлар изи бор
Сен барибир муқаддасан,
Муқаддас Аёл!

25.VI.85.

БУ ДУНЁНИНГ КЎЗЛАРИ...

Бу дунёнинг кўзлари
Кўр эканин билмадим.

Озиғи пешонамдай
Шўр эканин билмадим.

Меваси мангу пишмас —
Ғўр эканин билмадим.

Ҳар қадамда минг чоҳу
Тўр эканин билмадим.

Билмасам-да, нечундир
Бир очилиб кулмадим.

Мунглиғ, кўзи ёшлининг
Теграсидан жилмадим.

Кўзим шунча ёш тўқди
Кўнглим — кўза, тўлмадим.

Ўлсам... қутулармидим,
На иложки... ўлмадим.

8.IV.91.

ОМОН БЎЛИНГ

Бу дунёнинг бори йўлдир,
Бу йўлларда тузоқ мўлдир.
Йўл бошида сўзим шулдир:
Омон бўлинг, омон бўлинг.

Кўзингизга тортса ҳам мил,
Кўпригингиз бўлса ҳам қил,
Номард билан топишманг тил.
Сарсон бўлинг, сарсон бўлинг.

Нопок кетса ердаги жанг
Майли, бўлсин ҳолингиз танг,
Ҳеч бозоргир бўла кўрманг,
Арзон бўлинг, арзон бўлинг.

Ҳар дарзни тез ёпмоқ учун,
Тўрт ён илдам чопмоқ учун,
Ҳар шоҳга йўл топмоқ учун —
Беюз бўлинг, бежон бўлинг.

Ҳар бир овга қош-кўз бўлиб,
Ғолиб ёвга сиз ўз бўлиб.
Тана бўлса, сиз пўст бўлиб —
Фақат енгган томон бўлинг!

Менам одам, эмас Хизр,
Ҳар ким ўз билганин тузур.
Шеърим тегиб кетса узр,
Омон бўлинг, омон бўлинг.

ЎРТАЛИК

Хўп юксалмоқ — кетмоқлик тубан,
Хўп юксалмоқ ерга кирмоқдир.
Омад қанча сийламасин шан —
Тақдиримиз ерда юрмоқдир.

Кўкрагимиз хоҳ ер, хоҳи тоғ,
Узилмаган ердан пойимиз.
Ер қаттиғу осмон кўп йироқ,
Ўрталикдир бизнинг жойимиз.

Мунғаймагини, гап даромади,
Шўрлик, ерга кетмассан кириб.
Ҳаволанма, сен ҳам, омадли,
Кўкка бошинг олмассан уриб.

10.X.81.

ОШИҚЛИК

Яссавиёна

Кулгу берма, бировлардан кулмай қолай,
Тўлдирмагин, дунёсидан тўлмай қолай.
Парвонадай ўлганимни билмай қолай:
Бир чироққа ошиқликни берсанг бўлди.

Овга чиқмам, чиқсам арслон овим менинг,
Бу — кўнглима худо солган довим менинг.
Шивир-шивир, висир-висир ёвим менинг,
Қўнғироққа ошиқликни берсанг бўлди.

Бу дунёда мен эскиман, кузим янги,
Сиёсатлар янги, макру тузум янги.

Саратонлар тишлайдиган музим янги,
Кетар чоққа ошиқликни берсанг бўлди.

Қўллаганни ҳатто қайғу-дод қўллайди,
Бир ишора билан мағлуб, мот қўллайди.
Баъзан не-не алп қўлламас, от қўллайди:
Арғумоққа ошиқликни берсанг бўлди.

Қуйиб севдим, ишқ мевасин олдим қўлга,
Амринг билан жонлар ато этдим кулга.
Энди барча ишқни ол-у битта гилга —
Бир тупроққа ошиқликни берсанг бўлди.

Бу беҳиштий дунёлардан мушксиз кетмай,
Қуламасин, кўксимдаги кўшксиз кетмай.
Қодир худо, чин дунёга ишқсиз кетмай,
Ўшал ёққа ошиқликни берсанг бўлди.

13.I.92

МЕҲМОНДИР

Одам ўғли бу дунёга меҳмондир.

МАХТУМҚУЛИ

Меҳмон эрур — асли дунёда бари
Ранги сориг кузак бизга меҳмондир.
Юракка меҳмондир ғалаёнлари,
Тизингдаги мадор тизга меҳмондир.

Беш кунликдир бу дунёнинг ёруғи,
Ерга тушгай бул кун кўкдаги туғи,
Кетмоқ учун кўрар йўл тадоригин
Қарға, қийғир дала-тузга меҳмондир.

Ғам келса ҳам қуйиб ичаберингиз,
Тириксиз-ку, суйиб ичаберингиз.
Тўзим тўнин кийиб ичаберингиз.
Ахир кўзда жола кўзга меҳмондир.

Тилсиз бўлса ҳамки мунглиғ онангиз,
Санчаберманг кўксига тиғ, таънангиз.
Унинг бағир, қўрғонида тунангиз,
Оҳ, бу қўрғон, болам, Сизга меҳмондир.

Гарчанд бу кун булбулнинг бир туриман,
Эсаётган шамолнинг ҳур-ҳуриман,
Кетаётган оналарнинг бириман
Маним аччиқ нолам Сизга меҳмондир...

Меҳмон эрур асли дунёда бари...

1.VIII.92.

* * *

*Жон қайғуси бор жойда йўқ виждон
қайғуси.*

Е. Евтушенко.

Ёзмоқ ўтида ёнсанг
Иккиланиб ўтирмай
Саратоннинг юзига
Ёзавергин қор билан.

Тилинг айланмай қолса
Қуйиб кетган дилингни.
Айтарингни айтавер
Қўлинг билан, тор билан.

Бундан агар эл учун
Келар бўлса қилча наф
Қилдай тилини топиб
Тиллашавер мор билан.

Ҳақ сўзинг учун даврон
Осмоққа ҳукм этса —
Даврондан юз ўғир-да,
Сирлашавер дор билан.

Юз-ўз жонидан бошқа
Қайғуси йўқ халқ эмас.
Бирлашавер, Ҳалима,
Бир иймони бор билан.

4.X.87.

НОДИРАИ ДАВРОННИНГ СЎНГГИ ШЕЪРИ

Ҳаётингдан балки беиз кетгайдир,
Душман ёзса ёзсин хато ёзса гар.
Ҳар ҳарф юрагингни тешиб ўтгайдир,
Хато ёзмасинлар ўзингникилар.

Қиш қаҳрига олса, баҳор келмасдан
Сенга ҳукми — қатл кун келса агар.
Душман босса боссин, билиб-билмасдан
Муҳр босмасинлар ўзингникилар.

Мен сиғмаган ҳаёт гулгун, бардавом
Бўғзимдан бўғилиб сўнгни сас келар.
Душман осса оссин жоҳилу авом,
Мендек, осмасинлар ўзингникилар.

7.XI.87.

ТУРКИСТОННИНГ ОНАЛАРИНИ...

Ун икки ой бирдай ишлайди,
Фақат ишлаб кўнгил хушлайди.
Иморатнинг лойин муштлайди,
Болаларин тишда тишлайди.
Гўдаклари тоқмас, қўшлайди
Туркистоннинг оналарини...

Уғли Бобур Ҳинд сори босди,
Қайтармоққа етмади дасти.
Нодирасин жаҳолат осди,
Жаҳолатда бор эрур қасди,
Юрагини армон нишлайди.
Туркистоннинг оналарини...

Машраб Балхда, дорда саланглар,
Усмон қаҳ-қаҳ уриб, аланглар.
Ҳамзасини тилкалар санглар,
Тушлари ҳам аҳволин танглар.
Тушлари ҳам тошлаб, ғиштлайди
Туркистоннинг оналарини...

Амир Темур ёди ўстирар,
Кенагаснинг доди ўстирар.
Сиртмоқ, кунда, жоду ўстирар,
Яссавийнинг оти ўстирар.
Худо суяр, руҳлар ушлайди
Туркистоннинг оналарини...

Афғон мулки бўлди минглаб эр,
Ҳарбий кетган юзлаб йигит — ер.
Бир боланинг доғи қилар шер,
Қодир Оллоҳ, ўзинг тоқат бер.
Юрагида арслон қишлайди
Туркистоннинг оналарини...

Олгани шу — элидан дуо,
Тиловати, селидан дуо,
Ҳар қўлловчи елидан дуо,
Қўлидан иш, тилидан дуо,
Бошидан оқ рўмол тушмайди
Туркистоннинг оналарини!

1.VI.92.

ЎЛИМ ЯХШИ

Жон-жонингда дўстинг ўсса,
Тунларда ой тўлин, яхши.
Унга бало боқса, тўссанг —
Узун бўлса қўлинг, яхши.

Елғиз издан ўтлар йиғлар,
Ҳатто бағри бутлар йиғлар.
Қўш из кетса маҳшаргача
Бирга кетсанг, йўлинг яхши.

Эзмас сангу тош, кўтарсанг,
Тазйиқ, дорга бош кўтарсанг,
Қисмат юкин қўш кўтарсанг:
Осонинг, мушкулинг яхши.

Агар,
Ногоҳ босса ғам, доғ,
Олдинроқ оқ, олдинроқ оқ.
Лаҳза бўлсин олдин кетмоқ,
Дўстдан олдин ўлим яхши!

Тўғамас ишқ, бу сир, бу гап,
Арвоҳинг ҳам ғанимга даф.
Тирик дўстни ҳимоялаб —
Гўрдан қўллар қўлинг яхши!

4.IX.90.

АЗИЯТ

Ўлмоқликнинг йўллари кўп,
Бугун юрак тош олар.
Жаҳолатнинг қўллари кўп:
Салла десанг бош олар.

Бир юракни нишон олиб
Сўз отаркан дангаллар.
У мажлисда йиқилади
Кўкрагини чангаллаб.

Халқим, сенга етмайдирми,
Чор атрофдан теккан санг.
Бир-бирингни йиқитмоққа
Мунчаям шай турмасанг.

Сен шунча кўп хато қилдинг,
Кўзларингга келмай ним.
Энди Сен деб гўримда ҳам
Тинмас менинг уввосим.

6.V.90.

ТАРАФҚАШЛИК

Еруғ кунга қолганда бир он
Ҳақнинг юзи тупроққа ботди.
Чунки иғво келди ноаён
Чунки фитна бурчакдан отди.

Сергак тортиб тўхтаيمان таққа
Мен кўкрагин ғам тилганники
Мен фарзандман тупроқ юз ҳаққа
Мен бурчакдан отилганники.

27.VIII.90 йил.

БОЛАЛАРИМ, ҚАДНИ ҚЎТАРИНГ!

Ўтган қора кунлардан ҳали —
ҳануз карахтман —
Ҳар япроғи юракдай титраб
турган дарахтман.
Шу ҳолда ҳам олдинга ташлангувчи
тик шаҳдман—
Болаларим,
қадни кўтаринг!

Текинхўр аталдингиз,
бу хўрлик мени еди
Муштумзўр аталдингиз,
бу зўрлик мени еди.
Бу хорлик мени еди,
бу кўрлик мени еди
Бошимдан зулматни кўтаринг!

Тушларимда Тўмарис
юраклари узилиб,
«Туёқларим тўзди», —
деб йиғлайверар эзилиб
Сўнг тонггача уйқу йўқ.
Чап кўкракни тиф тилиб
Кўксимдан бу додни кўтаринг!

Бобо Темур уйқуда.
Темурларим Сиз туриб
Қўзғалган етмиш икки томирларим,
Сиз туриб
Ишонган ҳоқонларим,
амирларим, Сиз туриб
Хокисор миллатни кўтаринг!

Қалбга экинг!
Қадим турк чинорлари тиклансин
Қон-қардошнинг чин дўсту чин ёрлари
тиклансин.
Ҳар юракда, бир
Турон минорлари тиклансин
Улуғ мамлакатни кўтаринг!

12.IX.90.

ҚАДИМ ҚҰНҒИРОҚ

*Мен Туроннинг қадим қўнғироғимен,
Жаранг берсам қир-даласи уйғонар.
Арсатда бироз тиндим чоғи мен,
Саҳар кўнглим шалоласи уйғонар.*

ДАЪВАТ

Кундуз юриб ёздим, тун туриб ёздим,
Ёзганда кўксимга тиф уриб ёздим.
Дардларимга сиёҳ кор қилмай қолгач
Қаламни қонимга ботириб ёздим.

Қон аслан ёруғлик. Ёруғлан, тиз чўк
Асл мард Ватанга тиз чўкиб ўтар.
Қанча қонинг бўлса Ватан учун тўк,
Қанча шонинг бўлса — Ватанни кўтар!

12.XI.95.

ҚАДИМ ҚЎНҒИРОҚ

Мен Туроннинг қадим қўнғироғимен,
Жаранг берсам қир-даласи уйғонар.
Аросатда бироз тиндим чоғи мен,
Саҳар кўнглим шалоласи уйғонар.

— Болам, кимсан, ким бобонгнинг қотили
Билармисан туркнинг тўқсон зотини?
Томиримдан чиққудайин отилиб
Найман онанинг ноласи уйғонар.

Қўймам тўнган кўл, ғамларга чўмгани
Ер парчин ҳам кўтаради ўмганин.

Тобутда ҳар мангуга кўз юмгани,
Бешикдаги ҳар боласи уйғонар!
Мен Туроннинг қадим қўнғироғимен.

28.XI.95

АЁЛ УТИБ БОРАР

Сен сўрама, мен ҳам айтмайин
Курагимни синганини қарс.
Шовқин солма, мен уйғотмайин,
Юрагимда ётар бир йўлбарс.

Баланд бир ўт ёнган ичимни,
Мен совутиб яшашим керак.
Ўз-ўзимга сарфлаб кучимни
Мен овутиб яшашим керак.

Аёл ўтиб борар... шўх юриб
Шамолларда соч ёйган аёл.
Ич-ичида йўлбарс ўкириб
Сиртдан майин жилмайган аёл.
Сен сўрама, мен ҳам айтмайин...

26.XI.95.

ОҚЛАШ КУЧИН САҚЛАГАН МАЙСА...

Мен майсаман, ўлмаган умид
Қийналиб қиёқлаган майса.
Пайхонлаган подаларга зид
Кўклаш кучин сақлаган майса.

Кўрсатмайди мунгли кезини,
Кўкламдай гуллатар кузини.

Номард дуч келганда, ўзини —
Уқлаш кучин сақлаган майса.

Улим билмас қасоси, хуни,
Севгиси ҳам буюкдир уни.
Пирларининг гўрида униб,
Йўқлаш кучин сақлаган майса.

Қодир Оллоҳ ҳукм этмиш шундоғ,
Тушмагайдир ҳаётига доғ.
Қаролиғлар ичра ўзин оқ
Оқлаш кучин сақлаган майса.

29.XI.95.

ҲАР ЭЛГА БАЙРОҚ КЕРАК...

Ҳар элга бир байроқ керак ҳилпираган,
Қўллар керак, кўтармоққа, чидасалар.
Гарчанд мен бир девордирман, зах, нураган
Яраб бергум агар байроқ қадасалар.

Елкамгами, юрагимга, курагимга
Маҳкам қаданг, кўтараман жоним билан.
Шамол бўлгум, хоин шамол тиниб қолса,
Ғубор инса юважакман қоним билан.

Она элим, Сенга жоним, умрим ато
Кетарканман, айланаркан чархи даввор.
Битта девор кетди дегин, кетгунча то
Байроғимни елкасида тутган девор.

22.II.94.

ҚҰП ЧИҚДИМ МЕН ВАТАНИМНИНГ ТҰРИГА

Улуғбекка

Қўп чиқдим мен Ватанимнинг тўрига
Пойгагида сенам оёқ еч, болам.
Экин экин унинг қиру ўрига
Тўкин экин, экин қолмай кеч, болам.

Ўзга юртлар шамоллари чақирди,
Қўз олгувчи жамоллари чақирди.
Баланду баркамоллари чақирди
Кетмадик биз. Кетолмадик ҳеч, болам.

Момонг шу ерда чирқиллаб йўқлайди,
Бобонг оёғин узатиб ухлайди.
Кетсак улар... гўрларида йиғлайди,
Қолган гаплар бари ёлғон, пуч, болам.

Оллоҳ бизга ўзга Ватан ёзмаган,
Бобосини, момосини босмаган.
Юз тўфондан бир япроғи тўзмаган
Метин болам, қудрат болам, куч болам!

Қўп чиқдим мен Ватанимнинг тўрига...

26.XI.95.

АЗИЗИМ

Ногоҳ қаршимда чиқиб кутиб олган
пайтларинг,
Учиб юрган қуш эдим, тутиб олган
пайтларинг.
Тақдиримга отингни битиб олган
пайтларинг,
У менинг бу дунёга келар чоғим, азизим.

Кейин иноқ, донлашиб кўкка учди икки қуш,
Юксакни нишонлашиб, тикка учди икки қуш.
Бахтнию барбодлигни бирга кечди икки қуш,
Бугун сориг тортмоқда кўм-кўк боғим,
азизим.

Умр — нима? Утар йўл.

Утаримда бирга бўл,

Ҳали умидларим мўл,

етаримда бирга бўл.

Қазо келса дунёдан кетаримда бирга бўл

Бошимда бўл, ботинга ботар чоғим, азизим.

Ёнимда бўл, Сенингсиз менинг

шавкат-шоним йўқ

Сен йўқ эрсанг қавмим йўқ, турким йўқ,

Туроним йўқ.

Бу дунёю у дунё Сенинг бирор оним йўқ,

Ёдимда бўл, тупроқда ётар чоғим, азизим.

26.XI.95.

СЎЗ СЎРАМА...

Мендан сўз сўрама, вақт ўтган,

Истасанг кўрмоққа кўз берай.

Ут берай, ёнгувчи муз берай,

Лекин сўз сўрама, вақт ўтган.

«Севдим де, бир сўз айт...» куз, шамол,

Бу сўзни айтганман баҳорда.

Сўзимни эшитган юз шамол,

Сўзимнинг изи бор юз қорда.

Бу боғда бошлангай қўзғолон,

Қулагай чиққанним бор тахтлар.

Юз дарахт жойидан қўзғолар

Ул сўзим эслаган дарахтлар!

Сен яхшисан, бор имкон, бор ганж
Тоғми, тожми, дала-туз... берай —
Кўнмас бўлсанг кўксимга тиғ санч
Ўзимга кафан қил, бўз берай!

Лекин сўз сўрама, сўрама....

21.XI.95.

ТИРИЛИШ ҚУНЛАРИ...

Ҳар келмоқни мангу Висол денг,
Ҳар кетмоқни мангу Айрилиқ.
«Кетма, бирпас ёнимда қол», денг
Бошланмоқда янги айрилиқ.

Ёз-у ёғар бошимга қорлар
Термуламан Сиз ёққа ўксиб.
Тўп-тўп... менинг кўксим қоқарлар
Ғичир-ғичир... босарлар кўксим.

Ўз кўз ёшим ичиб тўламан,
Ёзда ивиб қорда, шамолда.
Сиздан йироқларда ўламан —
Тириламам тағин Висолда.

Ёниб лахча-лахча ўтда ман
Тирилиш кунларин кутаман.

16.XI.95.

ОТЛАРИМИЗ

«Миннат қилиб бермагин дон,
Аравага қўшма, нодон.
Бизга лозим гуррос, майдон
Биз курашнинг отларимиз.

Бизлар унут. Қуш овлама,
Тўртовлама, бешовлама.
Оёғимиз тушовлама,
Бир кўнгилнинг додларимиз.

Муҳтож бўлмасмиз заррага
Қулоқ сол бизнинг наърага.
Улоқ ташлармиз маррага,
Ўзмиз. Йўқдир ётларимиз».

Оғир, намчил куз буғдойи...
Юк остида мункиб, тойиб.
Бир-бир босиб, бизни койиб
Кетиб борар отларимиз.

16.XI.95.

АВВАЛ ИЧИНГГА ҚИР...

Аввал ичингда қил ибодатингни,
Аввал ичингда ёй шаҳд, қанотингни.
Аввал ичда тикла иморатингни
Шу муҳим. Муҳиммас ташқи ёмғирлар.
Ичингни тозалаб, қириб олдингни,
Ўзингни жам қилиб, кириб олдингни.
Ҳар бир кунжингни текшириб олдингни,
Муҳиммас ташдаги илашган кирлар.
Ич хазон. Ташқари гуллашдан қўрққин,
Кўзни тий. Кўз ёшдан, қул ёшдан
қўрққин.
Муҳими ичингдан қулашдан қўрққин —
Ичингдан кетмасин илоҳий нурлар.
Ғам ема. Бир камдир, тўлдириб бўлмас,
Аввал ўз ичингга кир, кириб бўлмас.
Ички бургут кўклаб, ўзни урарми
Ташқарида Сени ўлдириб бўлмас.
16.XI.95.

УЛУҒЛАР, БОҒЛОВЧИЛАР

Улуғлар, боғловчилар,
Руҳни тик, соғловчилар.
Авлодин тоғловчилар,
Юксалар роҳга бошланг.

Шафқат тарк этди бизни,
Итардик мунглимизни.
Юмшатинг кўнглимизни,
Бир ёруғ оҳга бошланг.

Унг кўзни ўяр чап кўз,
Гоҳ туғишган ҳам тўс-тўс.
Биттагина содиқ дўст,
Бир чин ҳамроҳга бошланг.

Афсус йўқ чўксак агар,
Жонни ҳам чексак агар.
Покланиб чиқсак агар,
Майли, ғор, чоҳга бошланг.

Адашган мусулмонмиз,
Гоҳ суст кетган иймонмиз.
Лек айнимаган қонмиз,
Бизни Оллоҳга бошланг.

16.XI.95.

КЕЧИБ...

Дема «келдинг бир чаман ошён кечиб»,
Келдим қуюқ чангалзор, ўрмон кечиб.
Қандай даҳшат гирдобларда айландим,
Ёмғирларда йиқилдим гирён кечиб.

Менинг сахтим гулга ўхшаб кетарми,
Гул кечганлар шундай қақшаб кетарми.
Ортидан шунча фитна, гап кетарми,
Оёғимга қара, келдим, қон кечиб.

Тўғри, бош устимда юлдуз, кўк эди,
Аммо товонимда лахча чўғ эди.
Ерда юрмоқликка ҳаққим йўқ эди,
Келдим булут, қор кечиб, осмон кечиб.

Оралиқ йўл, гарчанд, қора қуюн, чин,
Ўтиб сенга келмоқлигим шарт учун.
Ё шу йўлда ўлмоқлигим шарт учун,
Келдим... Сен-ла кетмоқ учун шон кечиб.

1995

КУНБОТАРДА...

Ҳурмат жоиз, кетаётган қуёш бу,
Ортиқ-ками битаётган қуёш бу.
Авжи тушда бозиллаган, чатнаган
Энди тунга йитаётган қуёш бу.

Қоқ теппада, ў, куйдирган қанчасин,
Унга бахт деб ёпишганнинг панжасин!
Ишрол қилмоқчиларнинг исканжасин —
Энди... совуб, тутаётган қуёш бу.

Ҳеч гап йўқдай, силлиқ ўтгандай бари,
Қичқирмаган каби босган гуллари.
Кўзларига санчилмасдай куллари...
Дардин ичга ютаётган қуёш бу.

Балки, балки... кунботарда келар ишқ,
Видо айтмай ширин-сирли кулар ишқ.

Гўдак қилар, суйиб тентак қилар ишқ,
Интиғини кутаётган қуёш бу.

... Не бўлса ҳам қанча қолди, ким билар,
Қачон тўлар, паймонадай хум билар.
Кейин у гапларни тупроқ, чим билар,
Худди биздай... ўтаётган қуёш бу!

15.XI.95.

ГАРЧАНД БОСИЛГАН МАЙСАМАН...

Гарчанд босилган майсаман^{ан}, кўкаргайман,
Бир экан-ку, минг дардни ҳам кўтаргайман—
То у соҳилдаги одам тирик экан
Дарё мени ғарқ қилолмас, ўтолгайман.

Узмаганман, боғлаб, улаб ўсганман мен,
Сўлдирганлар, қасддан гуллаб-ўсганман мен.
Менинг бошим билмас қўмсаш нелигини,
Ўз бошимни ўзим силаб ўсганман мен.

Гарчанд ғаним терлаб чоҳлар қазаётир,
Мен биламан, у ақлдан озаётир.
«Тегирмондан мангу бутун чиқар тош» деб
Мен ҳақимда ичи куйиб ёзаётир.

Қайга борсам ер боради, кўк боради,
Айтганман мен «босилган ўт кўкаради».
Кўкарганлар, кўкарамиз, кўкаргаилар,
Ҳақ деганни ҳақнинг ўзи кўтаради!

Гарчанд, босилган майсаман, кўкаргайман...

15.XI.95.

ҚИЗҒАНИШ

Сен бир тоғсен.

Арслонлари, қулонлари меники,
Бировларга на қулон,
бир қилингни ҳам бермасман.

Тушунарсан Сендан ўзга бойлиги йўқ
фақирни,
Боғ эмас бир қовжираган гулингни ҳам
бермасман.

Чор тарафдан тирмашганман худди ток
новдасидай,
Бир лаҳзага на ўнгинг,
на сўлингни ҳам бермасман.

Соғинч ёшимдан сув сепиб,
сочим билан супурдим,
Қоровуллаб,
Сенинг келар йўлингни ҳам бермасман.

Ялинаман... мен ўчгунча сен ўчмай тур,
ўчмагин!
Агар ўчсанг...
совуб қолган кулингни ҳам бермасман...

18.XI.95.

ТУН ҚИРАР ЧОҒЛАРДА...

Келаётган тундан сергак тортаман,
Тун қирар чоғларда вақт ўтар гур-гур.
Шошиб аравага сомон ортаман,
Тўкилаверади сомони қурғур.

Умр бўлса ҳамки поёнсиз дoston,
Мен барибир чаққон силкиб баримни.
Умр туни келганда шошиб қолмасдан —
Жой-жойига қўйй ёзганларимни.

Сомони йиғилмай қолган ер йиғлаб,
Бурчак-бурчаклардан чиққан шеър, йиғлаб.
Безовта қилмасин болаларимни...

16.XI.95.

ҚУТЛОВ

Назирқул акага

Бугун эллик боғу роғни оралаб ўтиб
Эллик тоғдан ошганларга йўллаймиз салом.
Иншооллоҳ, ортингиздан боргаймиз етиб
Шундай холис ният билан бошлаймиз калом.

Эллик ёшдан ошгунча то, шунча йиқилиб,
Шунча туриб келгандирсиз, чарчаманг, энди.
Бугун қиров сочингизга синчков тикилиб
Дейман
«Сизнинг отдай юрак ғовларни енгди!»

Енгиб ўтдингиз сиз Усмон Носир ёшидан,
Қодирийнинг ёшиданам енгиб ўтдингиз.
Мирзо Бобур, Улуғ Бобур етмаган ёшга
Оллоҳ қўллаб Сиз етдингиз, шукур,
етдингиз.

Букун бомдод намозида юкиндим Сўзга,
Оллоҳимни илтижога, Сўзга ўрадим.
Эрта кетган оғоларим умрини Сизга,
Кўрмай кетган шон-шуҳратин
Сизга сўрадим.

Қодир тангрим, чиқармагай ҳақни ноҳаққа,
Турналарим ҳали кўкрак керса ажабмас.
Минг сўзимдан бири етса Оллоҳга, халққа
Парвардигор сўраганим берса ажабмас.

1.VI.95.

ДАРЕ

Тўсилган дарёдай оқмасдан қўйдим,
Чақнаб, атрофимга боқмасдан қўйдим.
Ким бор дунёсида кўз-кўз этмоққа
Зебу зийнатларим тақмасдан қўйдим.

Дарёнинг-ку асли куч, шиддати мўл,
Тўғон тағин шиддат қўшмоғи мумкин.
Арслонвор қудратга очилмаса йўл,
Дарё қирғоғидан ошмоғи мумкин.

Бу қудрат тўғонни йиқар, сидириб,
Хавф тортмангиз — чўлга ё тоққа кетар.
Бу қудрат чарх урар Сизни қидириб,
Сизнинг пойингизда оқмоққа кетар...

13.XI.95.

ҚОЗОҚ ДУСТЛАРГА

*Ўзбекистонда ўтган «Қозоғистон кунлари»нинг
ёпилиш кечасида ўқилган*

Бизлар асли бир онанинг
Эгиз болаларимиз.
Жоҳилликка, қонхўрликка
Бигиз болаларимиз.

Тарихимиз бирдир бизнинг,
Кўз ёшларда чўмилган.
Турор Рисқул Чўлпон билан
Бир ўрага кўмилган.

Не кунларга биз гувоҳмиз,
Бутландик, чил-чил бўлсак.
Шоҳ бўлсак биз икки шоҳмиз,
Икки қулмиз, қул бўлсак.

Ўлжас, Роза қозоқ даштин
Саратони, ёзидир.
Алибекнинг асли улкан,
Асли Қурмонғозидир.

Турк тўзиши тўхтади денг,
Асли тоза қон енгди.
Абай, Навоийзодалар
Фақат юксалгай энди!

Иншооллоҳ, шундай бўлгай,
Мудом ҳалол томон бўл!
Пешонангдан ўпдим, азиз—
Қозоқ оғам, омон бўл!

ВАТАН БАЙРОҒИ

Юрт байроғин ҳар жойгамас,
Кўнглингга эк. Кўксингни ўй.
Ишлов бергин, юмшатиб тур
Илдиз отсин, кўрсатсин бўй.

То бу байроқ, Ватан, нурлар
Ич-ичингга кетсин кириб
Токи ғаним — Ватанхўрлар
Оломасинлар суғуриб.

Шундай ўргат қулни, хонни,
Учмас қуш ҳам учар бўлсин.
То байроқдан олдин жонни
Бермоқ осон кечар бўлсин.

12.IX.95.

ЖИЛҒА

Бу жилғача яхши куним мени ўраган,
Ураб, чоғиб оёқчаси қабарган жилға.
Аҳволимни ҳол-жонимга қўймай сўраган,
Сўрайвериб безор қилиб юборган жилға.

Ёмон куним... яшарканман кўзга чанг уриб,
Жилғача йўқ... дардим ичга ютиб бораман.
Бугун бошқа ёққа оқар у димоқ буриб,
Менам унга етти ётдек ўтиб бораман...

6.IX.95.

ЎЗИНГДАН УЗИБ БЕРГИН...

Жонни иситар танча,
Шигил мева берар боғ.
Ўзни сарфласак қанча,
Яшаймиз шунча узоқ.

Бўлолсак суянч тоғи,
Борни этолсак тортиқ.
Тоғдай баландмиз тағин,
Ризқимиз тағин ортиқ.

Ўзингдан узиб бергин,
Майли ош, майли ёвғон.
Қарамай, кетавергин,
Ортингдан келар совғанг.

Эккан-тиккани сайин
Гуллайдиган жой, одам.
Нурин тўккани сайин
Тўладиган ой одам.

Жон тикар, ўт, жон тикиб,
Бу дунё шундай қизиқ.
Берганинг ўзингники
Яширганинг—ютқизиқ.

27.11.93.

МЕН СИЗГА КЕТАМАН

Етмишдан ўтдингиз, онажоним, Сиз
Бу гапларни ўйлаб, тўқиганим йўқ.
Мен эса вақт топиб, Сизга чўкиб тиз
Еттита шеъримни ўқиганим йўқ.

Боримни чулдироқ боламга тутдим,
Ўғил-қизим ўпдим... худдики қантдай
Аммо мен... Онажон, сизни унутдим,
Унутдим қандай?!

Катта давраларга ҳозирлик кўрдим,
Гуркирадим. Суйди душман-да, дўст-да.
Ул давраларда қирқ олтига кирдим
Сиздан олисда...

Катта давраларда оқарди сочим,
Гоҳ кетди, гоҳ келди қўлларимга туғ.
Катта давраларга... топдим иложин—
Сизга эса... йўқ!

Бас!
Армон кўнгилни, кўзни тинитар,

Гарчанд кўз, кўнглимдан узоқ бир найсиз.
Мен ўлсам... шу куни Давра унутар
Сиз ўлгунингизча йиғлайсиз!

Онажон!

Бугун Сизга кетгум армонни тахлаб
Қолганлар-ла олди-бердим етади.
Мен Сизга кетаман, қизим чарақлаб
Қатта давраларга кетади...

26.11.94.

СЎЗОН ДИЛИМ

Дилимни дилсизлар уриб олдилар,
Сипо туриб, томоқ қириб олдилар.
Кўнгил қалъам эшиклари берк эди,
Билмам, улар қандай кириб олдилар?

Фикрим сароб, сароб бўлди ёзганим,
Тушдай ўтди. Ўзганлардан ўзганим.
Булбулларга мўлжаллаган масканим,
Хароб. Зоғлар инлар қуриб олдилар.

Билмам, қашшоқлашдимми ё бойидим,
Билганим шу. Қолдим пастда, пойида.
Улар менинг сўзон кўнглим жойида
Бир кошона уй битириб олдилар.

Сўзон дилим етаклайман, юрмайди,
Истамайди, кошонага кирмайди.
Сўзон дилим, етим қолган бир найдир,
Дилимни дилсизлар уриб олдилар.

26.11.94.

МЕҲМОНДОРЧИЛИҚДА...

Ажаб меҳмондорчилик...
Рақс тушади меҳмонлар.
Бири чироқ,
Бири пилик,
Мос тушади меҳмонлар.
Кейин бироз қизишиб
Ойни талашадилар.
Бир-бирини сузишиб,
Жойни талашадилар.
Талотўпда оҳу ўлар,
Қўзи билан қўй талаш.
Дала ҳовли торт-торт бўлар,
Қўш айвонли уй талаш.
Кейин... кетган пирлар талаш,
Келганини кўрмаслар.
Сулувлар, суқсурлар талаш,
Ёқавайрон, кўр, мастлар.
Ёпишарлар, бойлик тўнга,
Енгга кирадигандай.
Булар сира ўлмайдиган
Мингга кирадигандай...

Ҳолбуки, дунё беш кунлик...

26.II. 94.

ҚУНГЛИ ЯРИМ ОДАМ ҲАҚИДА ШЕЪР

У ҳам меҳмон.

Дунёга беш кунгинага келган,
Аро йўлларда Уни хор қилмагин, худойим.
Утиб борар, йўлига хору хаслар тўкилган,
Бир боғлам чечагингга зор қилмагин
худойим.

Боқсам, боғин оралаб зоғлар учиб юрибди,
Маҳзун кўнглин поралаб доғлар
кўчиб юрибди.

Ўзи ғамни чоғирдай қуйиб ичиб юрибди,
Уни бандам демоқдан ор қилмагин,
худойим.

Улкан, энун бўйига ўзни қўйганлар камми,
Тонгда Хизр. Тунлари кўзни ўйганлар камми.
Ўзгаларнинг қонини ичиб тўйганлар камми,
Қалтираб келар, йўлни қор қилмагин,
худойим.

Кўриб-кўриб куйди у қор тўкар одамларни,
Эрмак учун шаън тўкар, ор тўкар одамларни.
Эрмак учун бировга дор тикар одамларни,
Унинг изидан қувар мор қилмагин, худойим.

У ҳам меҳмон. Ҳайитда чиқсин гуллаб,
ҳайитлаб,
Кўнглин яма. Либосин ўзи ямагай бутлаб.
Лайлатул-қадр келсин кўнгли яримни қутлаб,
Даргоҳингни дардгоҳдай тор қилмагин,
худойим.

У ҳам беш кунлик меҳмон,
чимдим бахтинг аяма,
Худо, мудом очга тош, тўққа тўни сояма?
У синган дўконларда мен қандай
мол ёяман.

Ерни ярим дил касод,
бозор қилма, худойим.

Юрагимдан топиб кўр,
битта бутун жой, қани,
Золимларинг дастидан зорланмаган
най қани?

Уни яшамоқликдан безор қилмагайсан-у,
Мени сўнгагим қақшаб ёзар қилма, худойим!

У ҳам меҳмон.
Дунёга беш кунгинага келган...

26.II.94.

ДАРАХТЛАР

Ҳаққос рост. Мен дарахтман чоғи,
Ҳар кун йўлга отланадиган.
Ийғлайдиган, шодланадиган,
Йўлга тушган барги, бутоғи.

Бошим олиб кетмоқ бўламан
Ҳар кун... аммо аёндир бир сир.
Манглайимда ёзуғлиқ тақдир,
...Шу турган жойимда ўламан.

Ватан!
Хомуш юзинг ўгирма,
Болаларинг бузса шайтон, ўй.
Сен уларни аяб ўтирма,
Дарахтларга айлантириб қўй.

24.II.94.

ҚИЧҚИРИҚ

Сулув қиз телбавор қичқирди бу тун,
Менинг юрагимга хун кирди бу тун,
Айбдор кимдир?
Чуввос солиб кўз ёш тўкди қушчалар,
Митти эди, тағин чўкди қушчалар.
Айбдор кимдир?

Бўрон қўпди. Бутоқлари шарақлар,
Туриб, юриб кетмоқ бўлар дарахтлар,
Айбдор кимдир?
Осмонда ой юзин ёпиб йиғлайди,
Телба қиз ортидан чопиб йиғлайди,
Айбдор кимдир?
Маймун чидаб-чидамасдан отар тош,
Қари қоплон кўзларида милт-милт ёш,
Айбдор кимдир?
Одам... бир зум... сергакланди, гангиди...
Сўнг суйкалиб хотинига сингиди.
Ёлғиз У жимдир...

24.II.94.

ЁНАР ҚУНЛАР

Уч куним бор, олддаги шу уч куним,
Бўлгай шавқу-шарорларим зич куним.
Бўш ўтган ой-йилларимни тўлдиргич,
Ўз-ўзимга қасос куним, ўч куним.
Сўнаётган руҳга олов пуркалиб
Қонларимни қилгучи «кўч-кўч» куним.
Жим-жим ўтдим, бермади савту садо,
Дилимдаги қушларим ғуж-ғуж куним.
Умрим бодом дарахтига менгзардим,
Ўтган кунлар, мағзсиз куним, пуч куним.
Келаримда, еларимда қор, қиров,
Кетаримда ўт бўлдими дуч, куним.
Кутганимда келмадинг-эй, ҳеч куним,
Кеч қолдинг-а, кеч қолдин-а, кеч куним.
25.II.94.

ТУРОН

*Туркликнинг муқаддас ўчоғи Турон.
Фитрат.*

Унгимда руҳимга ўқ отган фикр,
Кўнглимга бир ёруғ чўғ отган фикр.
Уйқумда қонимни уйғотган фикр:
«Туркликнинг муқаддас ўчоғи Турон».

Мозийи ҳар отар тонгни эмизган,
Ҳар тигли ақлни, онгни эмизган.
Бўри, тулкимас, арслонни эмизган —
Туркликнинг кўкраги, булоғи Турон.

Кўкига турналар «қур-қур»лаб ботган,
Отганда камони беҳато отган.
Темурдай ҳоқонлар қи-қирлаб ётган
Туркликнинг бешиги, қучоғи Турон.

Кейин... орқадан ёв тошлари етгач,
Сара кексалари, ёшлари кетгач,
Тарқоқ арслонларин бошлари кетгач,
Ернинг тутаб ётган қир, тоғи Турон.

Бой-бой боболарим бойиб, йиқилди,
Ўз қонига ўзи тойиб йиқилди.
Бир-бировига бош қўйиб йиқилди
Кўнглимнинг куйиғи, дард, доғи Турон.

Шукур, хун уйғотди қайтадан қонни,
Арслон болалари қайтадан ёнди.
Ёвлар ололмагай энди Туронни
Бугун, тик арслонларнинг тоғи Турон!

20.XII.93.

ТУРК БҮЛИБ ҚОЛАЖАКМИЗ

*Қорақалпоғистонда ўтган «Тошкент кун-
лари» тантаналарида ўқилган*

Сени менгзасам тоққа,
Қўш тоғмиз, қорақалпоқ.
Кўкка — кўк-у турпоққа
Тупроқмиз, қорақалпоқ.

Сен билан илдизи бир,
Бутоқлардай кун кўрдик.
Ҳам кўнгли, ҳам сўзи бир
Ўртоқлардай кун кўрдик.

Империя қамчисин
Елкамизда изи бор.
Сувимизнинг томчисин —
Тахирлиги, тузи бор.

Шўрпешоналигимиз
Дарду нидомиз битта.
Бугун... бошда туғимиз,
Дилда худомиз битта.

Дунё ичра порлоқ из,
Кўрк бўлиб қолажакмиз.
Бузилмагай қонимиз,
Турк бўлиб қолажакмиз.

20.XII93.

ОЗОД ЭТ...

Худо сенга қўлни бермас юлмоққа,
Чангал солмоқликдан қўлни озод эт.

Кўлнинг сориглиги кўнгил чўкдирар,
Кўлмак, ўлмакликдан, кўлни озод эт.

Офат келса қулон ўзи бергай чап,
Озод этсанг, ожиз, қилни озод эт.

Гурлаган ўт, олов барчани тортар,
Сен ўтликдан ўтган қулни озод эт.

Елғон деган юк ортган тил осилган
Кўп оғир юк. Ундан тилни озод эт.

Бизлар нафс зиндондаги қуллармиз,
Қўлдан келса бирор қулни озод эт.

19.11.95.

ИЛТИЖОМ ШУ...

Худо, бандам десанг осий қулингни,
Ўзимдан пастларга интизор қилма.
Қилдай кўрсат йўлимдаги қилингни
Қилларингни сиртмоқ қилма, дор қилма.

Ииғлаб айтган баёнларим етарли,
Тошдай кўнгли аёнларим етарли.
Рақибларим, чаёнларим етарли,
Оллоҳ, оллоҳ, дўстларимни мор қилма.

Бир қўл суйди қизиlines юзимнинг,
Кўзга суртди ҳорғин-ҳорғин изимни,
Кетар чоғим шу қўл ёпсин кўзимни,
Бошқа бахтдан энди бахтиёр қилма.

Ишқни гулдай осиб юрсин болалар,
Изимизни босиб юрсин болалар.

Бизларга муносиб юрсин болалар,
Алар ўтар йўлакларни қор қилма.

Дилда ўсиб, нураб юрган бойлигим,
Бор дунёдан сўраб юрган бойлигим.
Иймонимга ўраб юрган бойлигим,
Турк элимни шафқатингга зор қилма.

Бор юмушим битиб кетар маҳалим,
Нурай-нурай йитиб кетар маҳалим.
Сўрай-сўрай ўтиб кетар маҳалим,
Илтижом шу: «Туркистонни хор қилма».

5.III.92.

БУ ШАМОЛЛАР БАЛАНД ДОРГА ОСИЛМАС

Бу ўткинчию ғар, ғайри шамоллар
Йўлин топиб қўлдан, кўлдан уради.
Бу дили-ю тили айри шамоллар
Сиймтан қизларни йўлдан уради —
Наҳс из қолар йўлни қайга бурсалар,
Қай пок хилқатларга босиб кирсалар.
Бу фосиқлар билмас нени урсалар,
Ўзларин туққан шу элдан уради.
Кўнгиллари ириб эгалари йўқ,
Бевалар қолдириб эгалари йўқ.
Мевалар қолдириб эгалари йўқ
Миллатни қоқ жондан, белдан уради.
Бу шамоллар баланд дорга осилмас,
Ўзидан юксакроқ дарахтдан юлмас.
Бу номард шамоллар, урса, кетиб паст,
Ўзидан ожиздан, қилдан уради,
Бу ўткинчи-ю, ғар, ғайри шамоллар...

6.VIII.92.

ТИЛОВЧИМАН

Мен ким,
мен бир мунглиғ сингил тиловчиман
Оғаларим кипригим-ла силовчиман.
Оғаларим бир-биридан кечар осон,
Жоним ипдир. Мен уларни уловчиман.

Борлиғимни яратгандир ишқ, оҳлардан,
Қонлар, шонлар кечган ёвқур гувоҳлардан.
Ўч олганда ёғийлардан, гумроҳлардан,
Тўмариснинг қўлларини қўлловчиман.

Мозий ичин ёритади милтиллаб шам,
Сир кўраман карвонлари, кўчида ҳам.
Тўлиб оққан қон дарёсин ичида ҳам,
Ҳушни олиб, чаппар уриб гулловчиман.

Биҳамдиллоҳ, қолсам ҳамки синиб, қуриб,
Сўз айтарман хоки туроб бўлиб туриб.
Авлодимни қайтмасликка онт ичдириб,
Амир Темур йўлларидан йўлловчиман.

Мен ким, мен бир мунглиғ сингил.
тиловчиман...

4.IV.92.

БУГУН ТУНДА...

Бугун тунда аждодларим келди
қад ростлаб
Қодир эгам турк заминга тўкди зарларин.
Бугун тунда то тонггача «ё Оллоҳ,
дўст»лаб
Ҳақдин айтди Яссавийнинг қаландарлари.

Аниқ-тиниқ кўриб турдим, чалинди бурғу,
Саф-саф қўшин кўзларида чўғ кўтарилди!
Кўтарилди авлодларга армон, унут туғ,
Ер остини тутиб ётган туғ кўгарилди.

Шаҳидларим, гўрдан чиқиб, айлашиб хитоб,
Бул кун шарҳин дунёларга ёйиб келдилар.
Мункиб-туриб, аранг юриб бўлганларим соб
Ўз қонларига қоришиб, тойиб келдилар.

Қабрдаги ўликкача олди ёв, кириб
Аmmo босиб ололмади томирда қонни.
Ўзим кўрдим, яраланган барсдай ўкириб
Дорни судраб келаётган Дукчи Эшонни!

Усмон Носир олазарақ қаҳқаҳа солди,
Сўнг жим қолди, «совқотдим»,
— деб қўлларин куфлаб.
Шивирлади «Сибирь, аёз ўпкамни олди —
Исингани келдим», деди, ерга қон туфлаб.

Ватан, Ватан, нима ўзи кўксин ўқ тилган,
Ватан ўз юртидан айру, адо бўлган зўр,
Ватан, Ватан Машраб асли, Балхда осилган
Ватан — кетиб, ватанига қайтолмаган гўр.

Ота Турон, гарчанд азал туркларинг ўзгин —
Ерига қор ёғаверган, қуюқ қора қор.
Минглаб кесик бошлар келди, юмалаб тўзгин
Билмам улар орасида қанча Темур бор?

Ўтган ўтди. Ёраб, бугун туркка туғди кун,
Соҳибқирон, дам бергайсиз бугун ўқ-ёйга.
Олдга чиқинг, Сизни тавоб қилмоқлик учун
Пойингизни ўпмоқ учун ўнғайроқ жойга...

14.VIII.93.

СИҒАРМУҚИН...

Унут дунё. Хуш кунларнинг шукри унут,
Даҳоларнинг унут бўлмас фикри унут,
«Ё олло дўст» қаландарлар зикри унут,
Бу дунёга нидоларим сиғармуқин?

Боссанг оёқ куяр, олов бу дунёга,
Учарларга суянчиқ, тов бу дунёга,
Ҳар қадами тафтиш, тергов бу дунёга,
Мажнун, ҳушдан жудоларим сиғармуқин?

Оҳ, дилимнинг куйиб кетган жойлари кўп,
Тўлмайд хазон бўлган тўлин ойлари кўп.
Бу дунёнинг қоши керик бойлари кўп.
Унга мискин гадоларим сиғармуқин?

Ҳамма қийғир, ўзин урган бойлик, молга.
Миртемир йўқ,

йиғлаш ҳам йўқ мажнунтолга.

Ҳамма бирдай пойга қўйган Истиқлолга
Беҳол, жони адоларим сиғармуқин?

Тирикликдан кетмасманму кўнглим ярим,
Бу дунёга ўзинг айт-чи Оллоҳ Карим,
Минг-минг йиллик йўлни босиб
келганларим, *са ҳо*

Қайтиб келган ~~ҳудо~~ларим сиғармуқин?

16.VIII.93.

ИЛТИЖО

Момом отда суворий
Ўтганини биларкан.
Кўкда тутиб шаън, орин
Кетганини биларкан.

Кўксимга армон, ўчнинг
Кескир тиғи ботади.
Ярим тунлар қиличнинг
Жаранги уйғотади...

Ерга нидо қиламан,
Кўкка нидо қиламан.
Темурдай бир фарзанд деб
Тутдайин тўкиламан.

Борим кўчар нидога:
«Умрим етмай Видога,
Бобурдай бир ўғлон бер».
Ялинаман худога.

Турк туғини мангу тик
Боғлаб кетар шу ўғлон.
Мендек бир ожизани
Оқлаб кетар шу ўғлон.

21.XII.93.

БИР ВАҚТЛАР...

Келаётган карвонла-келган
эдим бир вақтлар,
Қўшилиб кетсам керак кетаётган карвонга.
Тунлари нималарни шивирлайди дарахтлар,
Гурунгларин оҳанги ўхшаб кетар армонга.
Ҳарқолда бу дархтлар йиғламас
ўзи учун,
Сезарми ё кўнглимда унут шахдлар
йиғлайди.
Кўнглимнинг ҳар тақирини, жизғанак,
бўзи учун,
Сўзи учун, эҳтимол бу дарахтлар йиғлайди.

Кўз юмиб пичирлайман:

«Бир вақт мен ҳам ютгандим»,
Эҳтимол дарахтларга аён бугун барча сир.
Келганимда улар шод,
чапак чалиб кутганди,
Энди балки кетарим сезиб қолиб
ғамгиндир.

Келаётган карвон-ла келган эдим, бир
вақтлар.

24.II.94.

ГАРЧАНД, ОЛЛОҲ...

Гарчанд Оллоҳ менга доим ўнг беради,
Азобларда адо қилиб, сўнг беради.

Ўғил берса кўкси баланд ўғил берар,
Қўзи берса пешонаси дўнг беради.

Қанча эрта келиб кутмай даргоҳига,
Барча кутиб турганлардан сўнг беради.

Куя-куя саҳрода кул бўлганимда,
Бир беҳишт гул, бир тоғларки чўнг беради.

Шукур, бахтим ғамда чайиб олмоқ учун
Бир қувончим олдидан юз мунг беради.

22.II.95.

АҲЛИ АНЖОН, ЙУЛ БОШИГА ЧИҚАВЕРГИН...

Кетганларни Сиз баҳорга чиқиб кутинг,
Йўлларига термулиб, кўз тикиб кутинг.

Йўлларига жамбил, райҳон экиб кутинг,
Баҳор келар, баҳор билан абр келар.

Утган билан ўтиб бўлмас бу дунёда,
Кетган билан кетиб бўлмас бу дунёда.
Ютқазасиз, ютиб бўлмас бу дунёда,
Ютасиз ҳам, кўнглингизга сабр келар.

Бор кетганлар масканини қайтиб топар,
Туркистони, Тошканини қайтиб топар.
Худо танлаб қўшганини қайтиб топар,
Токи жаммиз. Сўзларимиз то бир келар.

Бу баҳор кўп нозли келар, келар эркин —
Улиқ-тирик бир-бирининг ғамин ерким.
Аҳли Анжон, йўл бошига чиқавергин —
Ҳирот ёқдан сурон солиб Бобур келар.

19.II.94.

ЙИҒЛАЁЛМАДИМ...

Ажаб, ўз еримда йиғлаёлмадим,
Буям бир шўрим-да, йиғлаёлмадим.
«Ғам»ни ўзгартинг, деб қилдилар буйруқ
Ҳаттоки шеъримда йиғлаёлмадим.

Дардим тиқилса-да бўғзимда тутдим,
Қушлар йиғлай олди, йиғлади терак.
Мен умрбод ёшим ичимга ютдим,
Бир кун гўримда қон йиғласам керак.

4.XII.95.

ТУЗИМ БЕРГИН ЯШАШИМ УЧУН...

Сиз яшашни биласиз қандоғ
Сизга дала-дала, туздир, туз —
Нетай, менинг тоқатларим тоқ,
Юрагимда йиғлайверса куз.

Йўлни бахтга бурганлар билан,
Хаёлламай, тезлаб қолган мен.
Юпун-юпун юрганлар билан
Қуюн-қорда музлаб қолган мен.

Ҳеч на йўқ-ку, ўзи, қалқгулик
Дейман «Оллоҳ, кўрсатгин кучинг.
Кўнглимга бер хиёл салқилик
Тўзим бергин яшашим учун...»

4.XII.95.

УМИД

Гоҳ само ҳам кетар торайиб,
Ёруғланиб кунлар қайтади.
Эскирган япроқлар қорайиб,
Сориғланиб видо айтади.

Кексайган қуш кўнгли осмонда,
Йиғлар эски инини суваб —
Биз узамиз, истаган онда
Эски ғамлар келмайди чуваб.

Бу дунё шу. Эски ва янги,
Мангу ўйга толар кунгача.
Биз жаннатнинг гулимиз, мангу
Қор остида қолар кунгача.

Гул очамиз, ҳали қизғиш, оқ,
Ҳали бахтдан маст бўламиз, ёр.
Бизсиз келар қиш ҳали узоқ,
Ҳали ёғмас бизни кўмар қор.

5.XII.95.

СИБИРЛАРДА ЎЛГАН БОЛАЛАР ТИРИК...

Тирик эмас гарчанд ҳамон тирик, бор
Кўкрагида унвонлари шашқатор.
Билмай ўтган надир сиртмоқ, надир дор
Сибирларда ўлган болалар тирик!

Ниҳон, юракларга тишин ботирган —
Ўзи қолиб, ўзгаларни отдирган.
Анови унвондор ишин битирган,
Оёқ ости бўлган болалар тирик!

Ўтган ўтдимас. Бу — ўтмайдиган дард,
Ҳеч ким поёнига етмайдиган дард.
Олиб кетмай, ўзи кетмайдиган дард,
Қонлардаги қасос, лолалар тирик!

Авлодларин тик кўзлари нам нега,
Тик бошлари гоҳ-гоҳ маъюс, ҳам нега?
«Биз ёшимиз бекор тўкмаймиз», — деган
Қарашларда кек, шалолалар тирик!

Азал шундай. Қондан-қонга хун ўтган,
Билган борми ким ютқазган, ким ютган.
Не бўлса ҳам анов сотқин йиқитган —
Сибирларда ўлган болалар тирик!

5.XII.95.

УТМАСДИР...

Уткинчи, дунёнинг сим-сим шамоли,
Шамолда солланган тераги, толн,
Қушларнинг сайроғи, гулларнинг боли
Уткинчи, лек менинг дилим ўтмасдир.

Тоғлар ўтаверар ёнбошлаб олиб
Тошлар ўтаверар қовоғин солиб
Сенсиз кунларимнинг тутгай уволи
Сенсиз менинг ою йилим ўтмасдир.

Йўл узоқ. Қовжираб, қуриб келдим мен,
Аждарлар комига кириб келдим мен.
Қиличнинг дамида... юриб келдим мен,
Қўксимдаги тилим — тилим ўтмасдир.

Менинг болам ширин, туш боласидай,
Манглайлари кенг, олқиш боласидай.
Кўпайгай, кўпайгай қуш боласидай,
Камайиб, дунёдан элим ўтмасдир.

Дарёдай тўлиб, гоҳ куйиб кўл бўлиб,
Мен ўтсам-да ўтар бир булбул бўлиб..
Униб чиқмай қўймас ўт ё гул бўлиб,
Бу дунёдан ўжар кулим ўтмасдир.

6.XII.95.

ТУРТЛИҚЛАР

* * *

Қуймагин, суйганинг Сен деб куймайди,
Хазон бўласан, у хазон киймайди.

Дунёнинг энг кўҳна савдосидир бу,
Жон берар ошиқни жонон суймайди.

7.1.96.

* * *

Ҳаққа тиловат айтсам-да саҳар ичра мен
Хоксор,
рақиб селган заққум-заҳар ичра мен.
Тухматини қаранг яна бу беимоннинг
Яшармишман олтину, зар, гуҳар ичра мен.

7.1.96.

* * *

Мен ҳамиша олдда юрган тақдир тошиман
Болу заҳар аввал тушар маним ошима
Кеча қувонч беҳиштида шоҳаншоҳ эдим
Бугун қайғу саҳросида карвонбошиман.

10.1.96.

* * *

Елкам яғир, танбал, сурлар остида,
Эсиз умр... фитна, сирлар остида,
Оллоҳ, нечун мени олов яратдинг,
Қандоқ ёнай кир ёмғирлар остида.

10.1.96.

* * *

Гаҳи тухмат тошларидан толажакмиз,
Паймонадай тўкилажак, тўлажакмиз.

Лек иймонга аввал замон содиқ эдик,
Замон охир бўлар, содиқ қолажакмиз.

10.I.96.

* * *

Умргузаронлигим оҳу войлар ичинда,
Чопқир сувлар тўхтагай — балчиқ,
 лойлар ичинда.
Мўминдан-мўмин тортар,
 ўзимдан жирканаман,
Бу малъунга дарс бергич мўминтойлар
 ичинда.

13.I.96.

* * *

Раҳмат, эй ишқ,
 тақдиримга вой келтирдинг,
Миннатдормен,
 кўзларимдан сой келтирдинг.
Суратим сарғайган бўлса дард чекмагил,
Сийратимга барибир ҳумой келтирдинг.

10.I.96.

* * *

Гарчанд ичимда тик наҳанг кўраман,
Дамо-дам эзгин бир оҳанг кўраман.
Қувонч мени излаб ёлғиз келмас ҳеч,
Уни қайғу билан баҳам кўраман.

10.I.96.

* * *

Чақмоқ урди, жон-жонимдан ўтди тиғ,
Қўпорилай дедим монанди дарахт..
Шохимдаги қушча, йиқилдинг қаттиқ,
Болам, бирор жойинг емадими лат?

10.1.96.

* * *

Денгизман, дарёлар — қўлларим, тўсма.
Сиртмоққа айлангай қилларим, тўсма.
Бир ел турса кўзинг кўр қилмоғи бор,
Оёғинг остида кулларим тўсма,

10.1.96.

* * *

Бу қандай қавм бирикмайди, тўзғийди,
У иш қилмас, ишқал қилар, изғийди.
Улар ҳамон боболарин туш кўриб
Боболарин соясида мизғийди.

13.1.96.

* * *

Ҳушёр олдинг, масту аласт ичиб,
олдинг сен.
Дарёларим инжуларин кечиб, олдинг сен.
Ўзингникин тўздирмоқлик бўларми насиб,
Нечун маним уст-бошимни ечиб олдинг сен.

13.1.96.

* * *

Бу дунё шундай бир изга тушгандир.
Тиздан кетган дармон тизга тушгандир
Бизни асраганлар дунёдан ўтди,
Энди асраш иши бизга тушгандир.

14.1.96

* * *

Қаттол дунё, меҳмонларинг қайга
бошлайсан,
Муз, сувларда чўкдирасан,
ўтга ташлайсан.
Уч-тўрт кунлик меҳмонларин хафа
қилар ким,
Сен не учун бандаларинг кўзин ёшлайсан?!

14.1.96

* * *

Гоҳо гулламоқдан ҳам боғим қўрқар,
Гул ҳидларидан ҳам димоғим қўрқар.
Тутсам қалам ҳақ деб изиллар, шундан,
Қалам тутмоққа ҳам бармоғим қўрқар.

14.1.96.

* * *

Сўзин асрамаснинг сўзини асра,
Ўзин асрамаснинг ўзини асра.
Воҳ, кўр қилмоқ учун тайёрланар кул,
Олдинни кўрарнинг кўзини асра.

14.1.96

* * *

Ҳар кимса бир ёруғ, бир роҳ истайдир,
Ўз кўнглига Хизр, бир шоҳ истайдир.
Билмаски бу дунё қаттол, Хизр ҳам,
Қувғиндир, ўзига паноҳ истайдир.

14.1.96

* * *

Бизлар гулмиз юртнинг қиру ўрида ўсган,
Жафокаш халқ манглай тери, шўрида ўсган.
Жабрдийда авлодмиз биз, жабрдийда гул,
Қодирийлар, Чўлпонларнинг гўрида ўсган.

14.1.96

* * *

Биз на буғдойдирмиз ва на сомонмиз,
Майин болу парга ўралган жонмиз.
Шу ҳар қалдироқдан қалтирар зотлар
Наҳот буюк Туркдан тўралган жонмиз?!

14.1.96

* * *

Мен норасида — ғам, ўсаётган гул,
Дил ярасида ҳам ўсаётган гул.
Ўт қўйиб ёқдилар хону монимни,
Кул орасида ҳам ўсаётган гул.

14.1.96.

* * *

Бирлашмаган элда ҳар тоқ йиғлайди,
Суянч устунни йўқ ҳар тоғ йиғлайди.
Оёқ остда тупроқ изиллаб йиғлар,
Бош устида ҳўнграб байроқ йиғлайди.

15.1.96.

* * *

Турк уйи тиклангай, келгай кўрк, шонлар,
Кўшкин қуббасига теккай осмонлар.
Ғиштга айланса ҳам ҳар бири битта,
Уни кўтаргайдир Туркийзабонлар.

15.1.96.

* * *

Мен-да туркнинг даштларини эрк
шамолиман,
Дашт отидай метин туёқ, бўрон ёллиман.
Мен-да туркнинг боши, кўкси осмон, аёғи—
Узангида кетадиган тик аёлиман.

15.1.96.

* * *

Ҳар кимки тиз букиб ошга етади,
Тил бошқа, нияти бошқа, етади.
Ҳазир бўл, оёқда ётган итлардан
Оёқ ялаган ит бошга етади.

16.1.96.

* * *

Зарим минг хил.

Сен бирор турин олабилмассан,
Еру кўкни кавлаб кўр,
урин, олабилмассан.

Оллоҳ бор бойлигимни қонларимга яширган,
Искович итдай изла, бирин олабилмассан.

16.1.96.

* * *

Бу уруғ шу. Тутатамаймиз, ёнамиз,
Сепли эмас, эпли туққан онамиз.
Чинор бўлиб, тўфонларга йўл бермас,
Қай пучмоқда унса ҳам бир донамиз.

16.1.96.

* * *

Аввал дедик «бахт топ, гул топ»
— кетдик биз
Кейин дедик «тахт топ, ул топ»
— кетдик биз.
Барчасига бирдай етишган куни
Барчасидан қўлни силтаб кетдик биз.

18.1.96.

* * *

Кўнглим қуш-у,
деманг уни учириб боргум,
Унга сувдай сероб ғамни ичириб боргум.

Қўнглим гоҳ-гоҳ азоблардан ўт
олиб кетар
Утни кўзим ёши билан ўчириб боргум.

18.1.96.

* * *

Елга емман, сувга емман бир куни,
Ғофил, ўзни мангу депман бир куни.
Бир нафасга келдим, минг ғам бошимда
Бу дунёга бекор кепман бир куни.

18.1.96.

* * *

Учкор келдинг,
фитна-фасод базмини туздинг,
Тенг-тўшингни заҳарладинг,
ўстирмай уздинг,
Заҳринг ўзинг билан кетмай сочдинг
ортга ҳам,
Ортдан келар сувларни ҳам
таъмини буздинг.

18.1.96.

* * *

Ғофил, ғафлат ичра уйқусираб мен,
Не сўрасам Сендан танҳо, сўрабмен.
Оддий тоши ҳам йўқ кимсадан афсус,
Вафо деган ақиқ, анқо сўрабмен.

18.1.96.

* * *

Сарғаяман,
 гарчанд белим дол қиламан мен,
Азобларда умримни увол қиламан мен.
Яраланган тик арслоннинг шиддати билан,
Сўз мулкини бир кун ишғол қиламан мен.

28.1.96.

* * *

Сиздан хабар йўқ, қуриб кул ичида мен,
Зоҳиран озод, ботин ғул ичида мен.
Ишқий номангиз келар, кўклай бошлайман
Боштин-оёғим гуллар, гул ичида мен.

28.1.96.

* * *

Хато қилдим, хатоларим зоғ илиб,
 ёйиб кетган,
Савдогарлар йўқ сиримни сотишиб,
 бойиб кетган.
Ииғлаган кўз қора бўлар,
 — дерлар, ростга ўхшайди,
Боқсам,
 кўзгудаги кўзим тағин қорайиб кетган.

18.1.96.

* * *

Йўлимиз шу. Келар-кетар тилсим, кетамиз,
Офтоб кулар, ёмғир ёғар сим-сим, кетамиз.

Яссавийдек турк довруғин кўкка ўрлатиб
Ўзимиз ернинг остига жим-жим кетамиз.

28.1.96.

* * *

Отанг-онанг бағридайн бағр-ку,
оҳ, йўқ
Суюкли ёр оғушидай оғуш, учоқ йўқ.
Ўтганлардан сўраб кўрсам
бундай дедилар:
«Одамзодга тупроқдайн иссиқ қучоқ йўқ».

28.1.96.

* * *

Топмадик биз дўстнинг номард, мардини,
Упмадик ҳам бирор оёқ гардини —
Улар энди бизмас тупроққа айтар
Ўзи билан олиб кетган дардини.

28.1.96.

* * *

Чароғон кўзларни ҳеч хоб тортмасин,
Гуркирагани айш, гулоб тортмасин.
Эй аҳли мўминлар, қирғоққа чиқинг,
Бирингизни бирор гирдоб тортмасин.

28.1.96.

* * *

Ўйинқароқ шамоллар боғ гулларини
ўйнайди,

Бировларнинг олтин-зари,
пулларини ўйнайди,
Эрмакталаб бу шамоллар тинч қўймасдан
мени ҳам
Кеча куйган қанотимнинг
кулларини ўйнайди.

29.I.96.

* * *

Хоҳ фақир, хоҳ донгдор, шонли кетарсен,
Хоҳ гадо, хоҳ қўшайвонли кетарсен.
Одамзод-ей, йиғлаб келдинг аввалда,
Охиран ҳам пушаймонли кетарсен.

23.I.96.

* * *

Меҳмонларинг бир-бир кетар,
сен ҳамон там-там гулсан,
Қаттол дунё,
тўғонларинг тўхтатади сал жилсам.
Уч-тўрт кунлик меҳмонга ҳам
шафқатсизлик шунчалар,
Келмас эдим,
шундай ёвуз мезбонлигингни билсам.

30.I.96.

* * *

Гарчанд умр дафтари тўлган гард, доққа,
Қўрқсам ҳамки ҳатто умид қилмоққа.

Атрофимдан минг тарафга йўл кетган,
Менинг йўлим бир, каъбага, сен ёққа.

31.I.96.

* * *

Ёнгин ўтди. Ҳар қиёғи аждаҳо, минъбад,
Босди. Сени паймол этди ҳар
касу ҳар бад.

Тирик қолдинг.

Бу курашда демак Голиб СЕН
Энди куллар орасидан тиклан, кўтар қад!

24.II.96.

* * *

Юлғичлар бири олиб, бири қўйиб олурлар,
Яйраб, сайраб олурлар,
тўйиб-тўйиб олурлар.

Бу наҳс каслар хавотир олиб ўз
айбларидан,

Ўткир кўз-ла келганни кўзин ўйиб
олурлар.

24.II.96

* * *

Кетган пирлар, ўтмиш пирлар,
ўздир, худойим,

Улар азиз, улар аён сўздир, худойим.

Гўдакларнинг орасида келар пирлар бор,
Шу пирларни кўрадиган кўз бер, худойим.

24.II.96.

* * *

Тинган сувлар оромини бузар балиқ, мен,
Ҳеч узилмас тўрларни-да узар балиқ мен.
Жилдираган жилғачангга сиғмасмен,
қўрқма,
Қарқарали денгизларда сузар балиқ мен.

17.1.96.

* * *

Дунёсида кўзлар оч.
Тўйдиролмай ҳайрон мен,
Дилга ишқи оллоҳни ўйдиролмай
ҳайрон мен.
Димоқлари осмон бу болалар
пардай тўзгин,
Оёқларини ерга қўйдиролмай ҳайронмен.

28.1.96.

МОҲЛАРОЙИМ ТУФИЛАЖАК...

*Нодираи Даврон фожеаси, Машраб,
Мирзо Улуғбек фожиаси кунлари каби
халқимиз тарихида қонли ёшлар тўка-
дирган, ўз қонли ёшларимизга ўзимиз
чўкадирган кунлар бўлиб қолади. Уг-
мишни ўзгартириб бўлмайди. Аммо ун-
дан сабоқ олиб, хулосалар чиқариб яшаш
ҳар мўмин-мусулмонга ҳам қарз, ҳам
фарзидир...*

— Халқим, — дейман руҳим тушиб,
Кимлар кўнглинг тўқ қилдилар.

Минг сўқиринг тил топишиб
Бир уйғоғинг йўқ қилдилар.

Нодира шеър айтди эриб,
Ўликка ҳам ўт, куч берди.
Лекин биров фатво бериб,
Насруллога қилич берди..

Халқим, гарчанд ўтқир тигсан,
Елғизланма, қўш-қўш ўтгин.
Насруллодай ўғил туғсанг,
Жоним онам, бепушт ўтгин.

Айтгин, халқим, орим, шаъним,
Биз у йўлдан бормаймиз, — де.
Қайта топсак... Нодирани
Насруллога бермаймиз, — де.

Уйғондик де, тиклан, қалққин,
Кўзларингда кун кулажак.
Сен инонтир, шу кун халқим
Моҳларойим туғилажак.
30.IV.94.

ЭНДИ СЕН КЕЛГУНИНГЧА...

Энди сен келгунингча ҳижрон
яшар мен билан,
Юлдузлари фаромуш осмон
яшар мен билан,
Беҳиштий чечаклари бошини маъюс эгган.
Булбуллари йиғлаган ошён
яшар мен билан,

Кўклам эккану-тиккан,
пишиқчилик фасли йўқ

АРМОН

Оллоҳ, бизлар карвон-карвон
Майли бўз ё. кимхоб ёпгин,
Бир Навоий топ бизлардан
Ёки битта Темур топгин.

Оллоҳ, бизлар карвон-карвон,
Биримиз ўт, биримиз об.
Бир Нодира топ бизлардан
Ва ё битта Қурбонжон топ.

Топгин бўлса йилт этган нур.
Ўтди, ўтар карвон-карвон.
Тополмасанг эсиз умр
Сенга армон, бизга армон.

Карвонлари изсиз кетган
Туркий дала-тузга армон.

19. I. 96.

ЭРТА — ТУРҚНИНГ ЕРЛАРИ

Кел, ўрмоннинг тулкисими, шери сен,
Ким бўлсанг ҳам, кел ёнимга, бери сен,
Сен ёт эмас. Худди мендек эртага
Турк боласин босиб юрар ери сен.

Ер устида чиқмадик урушлардан,
Ер устига сиғмадик, лек ботармиз,
Ер остида бу хунолуд ишлардан
Афсус чекиб, пичирлашиб ётармиз.

Эй, Сиз туркнинг тик ўмровли шерлари,
Сур—сурлашмай сурон солинг, эрлашинг!
Бугун — одам, эрта — туркнинг ерлари —
Ерга айланмасдан туриб, бирлашинг!

16. I. 96.

ЎРТАДАГИ ДАРЁ

Тушун ахир, кўзингдаги нур,
Айтар сендан кетолмасимни.
Ўртадаги бу дарё — чуқур,
Айтар менинг ўтолмасимни.

Бир кун чалғиб, Сени этсам тарк,
Қолар бўлсанг ёлғиз, ғам чекиб,
Ўртадаги дарё қилар ғарқ —
Жасадим ҳам бўлар сеники.

БУ УЙЛАР

Бу уйлар уй эмас, бирдай тўлишиб
Яшайверсанг, бир бор сўлиб чиқмасанг.
Бу майдон майдонмас, ҳар куни тушиб,
Юз тирилиб, юз бор ўлиб чиқмасанг.

Эй шоир, яшаш-ку тинмас кураш, жанг,
Майли, тинма, иқбол берсин, гурулла.
Навобийда минг дард, бирин айтмасанг,
Сен бу шоирлигинг хашакка пулла.

Йигит, мен билмайман, сенда қанча зарб,
Аммо содиқ эрсанг халқдай даҳога.
Илтижо қиламан, бошланаркан ҳарб,
Ҳеч йўқса айлангин Бобур Мирзога!

Гарчанд бугун суймоқ, куймоқ дарди кам,
Ёраб, эртага ҳам тўлиб ўтмаса,
Бу дунёда йўқ денг Ҳалимани ҳам
Камида Нодира бўлиб ўтмаса.

Бу уйлар уй эмас...

БИР ҚАДАМ ОЛДИНГА

Хаёлим ногаҳон кетдию порлаб,
Ёлғиз кўтаролмай хаёлларимни,
Яшадим — бир қадам олдинга чорлаб
Дунёнинг қимтинган аёлларини.

Бир қадам бўлса ҳам олдинга ташланг,
Таклифми, қарорми, чама олдинга,
Қўйнинг терисини уқалаб, ошлаб,
Кунгайда ўтирган момо, олдинга!

Эркакнинг дилига йўл олган аёл,
Кўнгил эшигида туриб қолма тик.
Бол эмассан, аммо бўлаолгин бол —
Бир қадам олдинга ташла беҳадик.

Гарчанд сахий ердай бўлиқдир танинг,
Доим ҳам сочингни силамас ҳаёт.
Ёраб, хоин чиқди Сенинг туққанинг,
Бир қадам ташла-да уни ўзинг от.

Қоплаб келаверсин ерларни булут,
Ётмас, туташолмас Сенинг барингга,
Индира Гандидай бир қадамга ўт
Саккизта гул қадаб кўкракларингга.

Илоҳам, ёнаркан кўксингда ўч, кек,
Қасос майдонига келаркан кириб,
Бир қадам олдинга ўт, Тўмарисдек
Ёв бошини қонли хумга ботириб.

Тақдирлари лавҳин қон билан ёзса
Ёзган, хиёнатда кўнгил ёзмаган.
Бир қадам олдинга ўтганлар озса
Ақлдан озганлар, йўлдан озмаган.

Бугун ҳам бир қадам олдинда шу гап,
Саратон, қаҳратон ивиб қор, қонда
Ерни, гўдакларни ўқдан паналаб
Жасорат ўтирар Гренем — Коммонда.

Улар фидо, улар адо, эркака қул,
Қучоғингда шоҳдай шод ўсганларинг,
Ҳаёт, Сени асраб қолганлар ҳам шул;
Бир қадам олдинда қон қусганларинг!

Бир кун буюк ҳайрат этар бизни лол,
Мурод — манзилига етар жами халқ.
Бир қадам олддаги қасоскор аёл —
Ўз онаси билан кетар жами халқ!

* * *

Бир мактуб сингари хотирамни мен —
Учириб-ўчириб яшаётибман.
Дилимни ўртаган армон, ғамни мен
Қоғозга кўчириб яшаётибман.

... Сиримни яширмай тўкдим мен тунга,
Тун бўйи йиғлаган бўлса ҳам байтим.
Кундуз ёниб-излаб келганда унга
«Вақтида айрилдик, яхши», деб айтдим.

Тун бўйи кўзимдан аччиқ ёш сизиб,
Безабон армондан ўқисам ҳам дарс,
Тонгда у келганда «Уйқумни бузиб...
Тагин Сиз!..» юзига эшик ёпдим қарс.

«Барибир эшикни очолмас биров!
Келаман», — жимлик... сўнг йилларки мушкул.
Энди у келгунча сочимга қиров —
Қор ёғар, сўнг таний олармикни ул.

Қоплагани учун бир зум кўзни хоб —
Балки умрим бўйн берурман жавоб.

10.X.1975.

* * *

Ажралишдик, кўтар бошинг,
– Кўзларингда нега ғам?
Мардим, тўкма, кўзинг ёшин
Томчисига арзимам.
Не кун солдинг сен бошимга
Бу қандай ишқ, қай фироқ?
Арзимаган кўз ёшимга,
Мен ҳам йиғлайман бироқ.

14.V.1976.

* * *

Мен кетиб бораман, қорамтир само
Қувлашиб ўйноқи шамоллар билан.
Тақдиримда мингги аралаш, аммо
Бири ечилмаган саволлар билан.

Мен кетиб бораман, ёришади кўк,
Ногаҳонда овоз... нега бўшашдим.
Чақирманг, ортимга қайтолмайман, йўқ,
Чақирманг, йўқ эса қайтгудай шаштим.

Мен Сиз чорлаган пайт ожизман, айтдим,
Кетсам ҳам қулоғим, кўзим беркитиб.
Қайтмасам, юрганим йўлим унмайди,
Қайтсам, келолмайман Сизга ҳам етиб.

Гарчанд, Сиз сиғинган шоҳман,
пирман мен —
Аро йўлда қолиб адодирман мен.

10.V.1976.

* * *

Чиллада иссиқ қор қаердан пайдо —
Бул қадар илиқлик, топ-тоза ҳусн.
Мен тиниқ хаёллар чарх урган жойда
Йўқотиб қўяман дунёнинг тусин.

Қўқарар кўксимда баргин тўккан боғ,
Утолмас дарёда кўраман кечик.
Ўзини йўқотиб топмоқ, чарх урмоқ
Қўклам жилғасининг иши, ҳар нечук.

Ишқ, армон гул очиб, сўлса жонимда —
Йиллар олиб кетса беркитиб, ўраб;
Жилға дардин берманг қаҳратонимда,
Умримнинг сўнгида келмангиз сўраб.

10.IV.1976.

* * *

Алвидо денг,
алвидолар айтинг сўнги бор,
Кўзингизни юмиб, кейин мендан бурунг юз.
Тоқатим тоқ, боғингиздан учаяпман, ёр,
Қарғамангиз, боғингизга келар бўлди куз.

Мен билмайман, тушган йўлим хатоми,
хайрли,

Ростин ёзай тун зулмати ўраб келган чоқ.
Гарчанд тушмаган бўлсам ҳам бир
лаҳза айру,
Бир лаҳза ҳам яшамадим сиз билан бироқ.

Сабаб бўлдим бағрингизга қўнган
доғларга,
Бекор бўлди менга кўнгил қўйганларингиз,
Боғингизда мени кўриб, ўзга боғларга
Битта-битта учиб кетди суйганларингиз.

Уша пайтлар бу ҳол менга туюлганди шон,
Сароб экан, тутар-тутмай излаб қолдим мен.
Бу сатрлар қуйиларкан, бошга урар қон,
Сиздан совий-совий бугун музлаб қолдим мен.

Алвидо, ёр, тўкилмоқда тоқат деган жом,
Кетмоқ ишқи куйдирмоқда ўт бўлиб мани.
Алвидо, ёр, кўксингиздан ўчиринг тамом
Боғингизга янглиш кўниб, учган қушчани.

16.V.1976, Москва.

ЎҚ ҲАҚИДА ОЛТИ ШЕЪР

1

Йўқ, мен соғ қалб билан куйлаганим йўқ,
Дарди йўқ кўнгилнинг куйлаши қийин.
Кўксимга санчилди бир кун қизил ўқ,
Мен алвон қўшиқлар куйладим кейин.

Юролмадим доим кимнидир суйиб —
Бу кўнгил гоҳи бут, гоҳ чил-чил синди.
Сариқ ўқдан кўксим кетганда куйиб,
Ҳижрон қўшиқлари майсадай унди.

Кўзларимда ўтдай ёнмоқда башар,
Гарчанд мен — бир ўтдай сўнар ўткинчи.
Бу ўқлардан қолган қўшиқлар яшар —
Кўксим қаро ўқдан қолганда тинчиб.

2

Онам эгилиб нақ камон,
Отди, айланиб ўққа —
Учаяпман билмам қай томон —
Тунгами ё ёруққа.

Билганим «тегади шу ўқ»
Онам ичгандир қасам.
Унда ортиқ бошқа ўқ йўқ,
Мен мўлжалга тегмасам.

3

Ошкор айтганларнинг кўкси бўлсин тоғ,
Ошкор айтганларга менинг ҳурматим.
Чорак аср яшаб номарднинг бироқ
Бир ошкор қилмишин кўрмадим.
Йигит шоҳ базмга борадир кириб,
Чарх уриб, шоҳона қўшиқлар тўқиб.
Йўлда, отмаса гар яшириниб бири,
Йўлда ўлдирмаса номарднинг ўқи.

4

Ўзгаларга омад тилайман бу чоқ
Ўзгалар синчиклаб отсин ўқини.
Овлаган қушидан кўнгил бўлиб тоғ
Бошларида кўрай тоъле туғини.
Ўзим тан оламан юзга қон уриб
Букилмас дилимни букиб этиб ёй
Арзимас қушларга ўқ отиб юриб
Умримнинг ярмини бериб қўйдим бой.

Алданган ишончдир сенга теккан ўқ,
 Уқ — бу ўз қадрини топмаган қадр.
 Аччиқ ўқ азобин бермасми тўлиқ —
 Ёзганда юрагинг куймаган сатр.

Мен ҳам ҳорғин, голиб анча йўл юрдим,
 Доим ҳам куйиниб куйламади тор.
 Уч марта кўксимни синчиклаб кўрдим —
 Ярадор, ярадор, тагин ярадор...

ЭНГ ТОЗА МЕВА...

*Бир келинчак тўрт ойлик хаста чақало-
 гини қайтиб олмаслик шарти билан ка-
 салхонага ташлаб кетди.*

Гуноҳ маҳсулидир балки жаҳонда
 Дунёга келтирмиш балки хатолар.
 Ва лекин ҳамма вақт, ҳар қандай онда
 Гўдаклар энг тоза мева аталар.

Мевам, қайси боғда бунёд бўлдинг Сен
 Қай ношуд боғбон у мевасин отган.
 Қай бир қондан бино, зурёд бўлдинг Сен
 Онам деб ҳар кимга жовдираб ётган.

Балки отанг бордир, туйғуси кўлмак
 Аммо амали бор, бергувчи Фармон
 Мушкулмас, онангинг ҳолини билмоқ,
 Унинг Сени ташлаб, топгани армон.

Ўзи ташлаб, ўзи дараклаб, сўраб
 Юрар танғиб сутли кўкракларини
 Ажаб, сени оппоқ чойшабга ўраб,
 Дазмоллаб кетибди кўйлақларингни.

Кўп тансиқ ҳаёт нури
Чалғитдимиди гумроҳни.
Дер, йўқ, елкам чуқури —
Кўрсин дўзах, жанггоҳни
Ҳар ҳолда ўлмас, дардга,
Оғриққа қилар тоқат.
Кетганлар кетди, ортга
Қайтмоқда-ку, қорахат.
Жон ширин кўринди, хун,
Қўрқувга, ўйга ботди.
Бош бармоғини бир тун
Ўз қўли билан отди...

II

Тонгда кетдилар олиб
Итдан баттар этиб хор.
Уч гўдак билан қолиб
Аёл тебратар рўзғор,
Тириклик тошдан қаттиқ,
Нон қаёқда, қовурмоч.
У ҳам мўл бўлса кошки,
Ярим тўқин, ярим оч —
Уруш. Қишлоқда бор иш
Бўлинган аёлларга.
Ток бўғзини юмшатиш
Белда мадори борга.
— Бақувватроқ бир сенсан,
Кетмонингни ол, Гулнор,
Иш унумсиз. Аҳвол танг,
Боққа тезроқ етиб бор. —
Шундай дер бригадир
Тақиллатиб эшикни.
— Жон болам, ирғаб ўтир?!
Чақалоғу бешикни.
Каттароғига бериб,

Гулнор шошади ишга.
Бақувват бўлмоқ керак
Ток бўғзини очишга.

III

Ичи бўш қоп тик турмас
Шижоат қани тонгги,
Кун чошгоҳга бормасдан
Бўздай оқарар ранги.
Ич-ичи силинади
Кўтаролмай кетмонни
Овсинлар илинади
Битта зоғора нонни.
Нон четидан бир тўғрам
Зўрға ушатиб ейди.
Ноннинг қолганин ўраб,
«Болаларимга», — дейди.
Зир қақшайди тоқатлар,
Ярим очин, ярим тўқ,
Қамоқдан келар хатлар
Эрнинг ўзидан совуқ:
«Қишдан бир амаллаб чиқ,
Боқ қўшчилар молини.
Билгин, қўшни қишлоқлик
Гулсуннинг аҳволини.
Ҳамон ҳар тонг, кечада
Кийинарми хил-хиллаб,
Ҳамон бизнинг кўчадан
Ўтадирми қилпиллаб?
Лаванг эри тирикми,
Қора-пора хат йўқми?
Фашист аяпти чоғи
Унга аталган ўқни.
Эрин айтганди бир пайт:
«Эр эмас, бу латта, деб

Менинг ҳолим сўрса, айт,
Гижинглаган отдай деб».

* * *

...Ераб, келмасидан куз,
Келди сўлмоқ, сарғаймоқ.
Сомон бўлди анор юз
Соғ юракка тўлди доғ.
Руҳ синганида, бешак
Вужуд ҳам синар охир.
Бунча тортмаса тўшак,
Қомат бунчалар оғир.
Шуми ишқ садоқати?!
Ранги заъфар, зард бўлди.
Номард эрнинг ҳар хати
Уни йиққан дард бўлди.
Кўкракка санчилиб тиф
Азоб, армон аралаш,
Бир тун йўталиб қаттиқ
Тупурди қон аралаш...

IV

Жангдан Гулсуннинг эри
Қайтди бир оёқ бўлиб,
Қайтиб қуриди шўри
Хотини саёқ бўлиб.
Элда кўтаролмай бош
Йигит ёшда синди тор.
Йиқилганга отиб тош
Нопок аёл шармисор.
Қўли етса чанг солиб,
Мингни кўрган бу хотин
Қўлтиқтаёгин олиб
Эрни урган бу хотин —

Кимга вафо қилар деб,
Эл йиғлади, эл кулди.
Талоқ хатини бериб
Мардон чўлоқ қутулди.

V

Гулнор, менинг Гулнорим,
Гуллар чоғ сўлганингни,
Қўша гўдақларингни
Қўз ёшини қайтаман.
Хиёнатнинг ўқидан
Бемаврид ўлганингни
Норасидаларингга
Қай тил билан айтаман?
Сўнгги кунлар Сен қўшни
Келинчакни чақириб,
Дебсан: — Эшитинг, тез кун
Паймонам ҳам тўлади.
Хушёр бўлинг, жон ўртоқ,
Опам қолмасин кириб,
Бу ғамларим эшитса
Мендан олдин ўлади.
Эрим шундай, ҳар хатда
Сўроқлайди Гулсунни.
Мен-чи, о, мен умрнинг
Қай лаззатин тотибман.
Опам шўрлик боисин
Билмас бул қора куннинг.
Мана, уч ой... бетиним
Қон тупуриб ётибман.
Кеча Ҳожарникида
Гулсун меҳмон бўлган чоғ,
Дебди: «Уч-тўрт кун қолди...
Бу уйга мен эгаман
Эрига-ку, бошидан

Ташлаб қўйганман тузоқ,
Қамоқдан чиқар эмиш,
Келган кунни тегаман...»
Ёраб, пишактиловлар
Етар муродларига,
Уч гўдагим қолдириб
Кетиб бораётибман.
Йўқ, фалак ҳам етмади
Кўнглимнинг додларига,
Кўзим очиқ, дунёдан
Ўтиб бораётибман.
... Шу чоғ опанг кирибди
Кўзларида ёш билан:
— Нафасинг елга кетсин,
Куз дориган баҳорим,
Мени кимга ташлайсан,
Учта жужуқ бош билан.
Ўрнингга мен кетайин,
Опанг ўлсин, Гулнорим.
Шу чоғ қайдан олдинг Сен,
Бул қадар донишмандлик,
Шу чоғ қайдан олдинг Сен,
Бул қадар осойишни.
Дебсан: менда узилар
Бул ҳаёт билан бандлик,
Жоним опам, қўй энди,
Гулнорингни койишни.
Ўстирсанг, қизим Сенга
Мендек бўлади сингил,
Ўғилларим — суянчинг
Ҳар уччови сенгадир.
Энди белингни маҳкам
Боғла, бузмагил кўнгил,
Сенга бало эврилса
Шул уччови енгадир.
Норасидаларимни

Фақат сенга инондим,
Уччовини улғайтсанг
«Ёлғизман» деб ҳеч куйма.
Гўдакларим хўрланса
Гўрда ўт бўлиб ёнгум,
Жон опажон, гўримда
Мени қўзғатиб қўйма!
Утинаман, уларнинг
Кўзига ёш қўндирма.
Мен кетгач, сен айт, улар
Сени Она десинлар
Энди хўшлашай, мард бўл,
Гўдакдай йиғлаб турмай
Яқин қариндошларга
Хабар юбор, келсинлар.

VI

Ақли шунчалар тиниқ,
Шунчалар тинч асаби.
Гулнор кетди дунёдан
Меҳмонга кетган каби.
Опа йиғлар: «Қулф урган,
Тили болим кетди, деб,
Сочи ерни супурган
Мажнунтолим кетди», деб
— Ёҳу, «Она» дейди-ю,
Қизинг кўнгли тўлмайди.
Уғлинг «Она» деганда
Опанг қандоқ ўлмайди?!
Кипригимнинг устида
Гўдакларинг кўтарай.
Сен тирилиб кел, гулим,
Майсадай мен кўкарай!

VII

Уч кун ўтиб эр келди
«Яллама ёрим»ни айтиб.
Кўнглимга ғам сиғмас деб
Важ қилди толганини.
Чошгоҳгача ҳам турмай
Шаҳарга кетди қайтиб,
Етказдилар Гулсунга
Уйланиб олганини.

VIII

Кейин...
Кейин, ёраб, ноҳақлик.
Билмайдирми чегара.
Ҳали эскирмай туриб
Ҳижрон, азаю азоб,
Улар бошлашиб келди:
«Биз шу уйда турамиз».
Болаларни қолдириб
Сен ўзингга бир жой топ.
— Шунга уйландингизми,
Куёв, шуни қўйинг Сиз —
Гулнор ҳали ўлмасди
Шу ўлдирди илон, ёв.
Рўмолимгача сотиб
Ўтказайин тўйингиз.
Бошқа аёл топайлик,
Шуни қўйинг, жон куёв.
— Нима дединг, Сен бадбахт!
Эр келаркан хезланиб
Қўни-қўшни йиғилди,
Деб: «Сен иблис қавмидан —
Бадбахтликни бу уйга
Сен опкелдинг ҳамма вақт!»

Ва иккисин кетма-кет
Ҳайдадилар ҳовлидан.

IX

... Мана шундан қирқ йиллар
Ўтаётган пайтдир бу,
Бугун эр айрилгандир
Кўзларининг нуридан,
Қарз ҳеч кимда қолмайди
Дунё қайтма-қайтдир бу,
Бугун ота хор қайтар
Ҳар фарзанд ҳузуридан.
Соясидан баҳр олар
Хеш-ақрабо кўкариб
Ҳар фарзандки юксалган
Гуркираб худди чинор.
Холаларин юрарлар
Нақ қўлларда кўтариб
Ва лекин ҳар бирида
Унут бўлмас қасос бор.
Ҳеч ким унутилмайди,
Улар жазо олсинлар.
Бу қирқ йил-ку, минг йиллик
Қотиллар ҳам топилсин —
Улар арвоҳдай изғиб
Кўча-кўйда қолсинлар.
Меҳр тилаб борганда
Бор эшиклар ёпилсин.
Азал-абад аждоди,
Авлодидан кетсин шон,
Тавқи лаънат тожнини
Қийишиб бошларига,
Қанча тирик юрсалар,
Шунча бўлсинлар нишон
Қабоҳат тошларига,

Маломат тошларига!

Қадамидан ўт, куюк
Иси димоққа урсин.
Ўз ўлимин тиласин
Ерда ортиқ юрмай деб,
Шафқат тангриси ундан
Юзин кескин ўгирсин.
Ҳукм қилсин: «Йўқотинг,
Қаро йўл»ни кўрмай деб.
Ўлим ҳам жиркангандай
Аро йўлда ўлса дол,
Тўймас кўзин тупроқ ҳам
Ҳазар қилиб ёпажак.
Кўчасидан ўтаркан,
Уйлаб кетар тенгқур чол.
Шундоқ яшаб ўтганлар,
Шундоқ ўлим топажак!

Х

Тағин ўйимга Гулнор
Келади, ҳорғин, озиб,
Зоғорадан бир тишлам
Зўрға ушатиб ейди.
Қолганини рўмолга
Ураб, бағрига босиб,
«Емайман, йўқ, буёғи
Гўдакларимга», дейди.

АЁЛГА БОШ УРИШ

Қадим ҳаёт йўлларида
Қўпдир зоти — аёл, бас.
Тўмариснинг қўлларидан
Туғ олмаган аёлмас.

Рухим, юлдуз, кўкка боғлан,
Юлдуз — фақат хаёлмас.
Улуғбекдай битта ўғлон
Туғолмаган аёлмас.

Кўпни кўрган бу ер юзи
Кумга сингган садо, сас
Жалолиддин туғмай ўзи
Мард кўринган аёлмас.

Навоийсиз-ку жаҳон йўқ
Бор ҳайрат-ку ўшанга
Онасидан бир нишон йўқ
Тиз чўкинг йўқ нишонга.

Фидоликка кимдир қодир
Кўкдами ё гўрдаги?
Барча тирик, ўлик ботир
Бўлса унинг гўдаги!

«Даҳо»ламай тек туринг, Сиз
Қолманг ранжу уволга.
Йўқ аёлга бош уринг Сиз
Даҳо туққан аёлга.

ҚИЁМАТНИНГ ҚАТТИҚ ТОШИ, МЕН...

Мен азада, йиғлаганда қон
Бир яширин куму кураман,
Қиёматдан белги кўраман.

Халолу пок одамлар аро
Бир устомон тулки кўраман
Қиёматдан белги кўраман,

Биров қон тўпуриб топганин

Бировларнинг мулки кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Портламоғи шарт бўлганида
Асабларни салқи кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Бойи бойиб, фақири гадо
Ўзгармаса хулқи кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Шоир куйиб бўлганда адо
Тебранмаса халқи, кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Қиёматнинг қаттиқ тоши, мен,
Буларни, минг йилки, кўраман.

ДУНЁ КЕТАР СУРИНИБ...

Қораяркан босилиб,
Қор йиғлайди, менимча.
Мард ўларкан осилиб,
Дор йиғлайди менимча.

Аёл йиғлаган элда
Ор йиғлайди менимча.
Умиди оқиб селда
Бемор йиғлайди менимча.

Ўнглайман, — деб шеър ёзиб
Куйдим, кулга айландим.
Ўт кетсин бу дунёси
Пулга қулга айланди.
Алдов, ишрат, очилиб
Бораётган қиз дунё.

Йўқ, шу кетишда тошга
Урилгувчи — биз, дунё.

Дунё кетар суруниб
Бедор йиғлайди, менимча
Қайтаргум, — деб уруниб
Бекор йиғлайди менимча.

КЎКСИМИЗДАН ЎСИБ ЧИҚҚАН...

Байрам бу кун қўлимизнинг ечилгани...
Юпун юртнинг шир яланғоч ечинганин,
Тақир даштдай тўс-тўс, пайхон кечилганин
Қўрганмиз биз,
энди ул ғам битди денглар.

Оллоҳ суйди, осмонидан абр берди,
Лим тўлсак-да тошдирмасдан сабр берди.
Бизга эркин Темураётган қабр берди,
Оҳимизни эранларга етди денглар.

Турк туғроси қўлга тегди, тутмоқ қарздир,
Кўксимизда ўсиб чиққан у жон тарздир.
Ўз жонини сақлолмаган ўлик барсдир,
Тутолмасак, бизларни туз тутди денглар.

Бу табаррук юкдир, елкамга олмасам,
Бошимга олмасам, кўксимга солмасам.
Турк туғидан кичраймасам, юксалмасам,
Майдалашди, қуюқ тумон ютди денглар.

Қимдирман мен — ўз қавмимга ўз бўлмасам,
Эски қўнғироғу, эски бўз бўлмасам.
Мени армон дарёсида йитди денглар.
Туркни кўрар кўзи йўққа кўз бўлмасам.

Туғ юксалар, ғаним кўзим ёшласа гар,
Кўкрагимни талқонласа, тошласа гар.
Туркнинг туғи ерга оға бошласа гар,
Ҳалимани бу дунёдан ўтди, денглар.

Посбонлари бири митти, бир улкан,
Улар юрса турк деб юрган,
турк деб ўлган.

Туғин тиклаб, қилдай жони қоплон бўлган,
Туркнинг митти бир посбони кетди,
денглар.

Посбонлари, лашкарлари саф-саф, минг-минг.
Ҳар бири тик Машрабга тенг,
Темурга тенг.

Туғнинг қайта юксалиб бормоғин кўринг,
Янги посбон, кучлар елка тутди,
денглар.

Ўтди денглар, туркни олдга ўтди, денглар.

18.XI.95.

МУНДАРИЖА

ТУРҚОНА ҚОН ИСЕНЛАРИ

Туркнинг кўзи	6
Туркистон онаси	7
Иншооллоҳ	8
Бехато сўз	8
Бугун туркка не керакдир	9
Дардим билан ўсадилар бир кунни	10
Хурлик ўти	11
«Эски ўзбек тили»га ёзув	12
Мен кетсам	14
Тўмариснинг айтгани	15
Элдошларим ичра юриб	16
Шудгорланиб текисланган эл	17
Болалар англар	18
Бул кун кимдир ўйнаса	18
Ярим кеча	19
Қизил тошлар	20
Тишимдан қон сизиб	21
Илтижо	22
Дунёларга сиғмаган ғавғо	23

ЧИН ДУНЁГА ИШҚСИЗ КЕТМАЙ

Бу шаҳд	26
Ийғи	27
Энг ёмон кундаги энг яхши тилак	27
Бургут	28
«Мен сизни алдашни...»	29
«Сизга ишқим, Сизга қарғишим...»	29
«Мен сиздан сўрайман бу кеч кечирим...»	30
Кечаги кун	30
«Майлига, бошимни»	31
Елғиз аёл хати	32

«Эй сен, бўйин эгмас ғурур боласи»	33
«Бу ўғил меники эмас аслида»	34
Халқона оҳангларда	34
Муқаддас аёл	36
Бу дунёнинг кўзлари	38
Омон бўлинг	39
Урталиқ	40
Ошиқлик	40
Меҳмондир	41
«Езмоқ ўтида ёнсанг»	42
Нодираи давроннинг сўнгги шеъри	43
Туркистоннинг оналарини	43
Улим яхши	45
Азият	46
Тарафқашлик	46
Болаларим, қадни кўтаринг	47

ҚАДИМ ҚУНҒИРОҚ

Даъват	50
Қадим қўнғироқ	50
Аёл ўтиб борар	52
Оқлаш кучин сақлаган майса	52
Ҳар элга бир байроқ керак	53
Кўп чиқдим мен ватанимнинг тўрига	54
Азизим	54
Сўз сўрама	55
Тирилиш кунлари	56
Отларимиз	56
Аввал ичингга кир	57
Улуғлар, боғловчилар	58
Кечиб	58
Кунботарда	59
Гарчанд босилган майсаман	60
Қизғаниш	61
Тун кирар чоғларда	61
Қутлов	62
Дарё	62
Қозоқ дўстларга	63
Ватан байроғи	64
Жилға	65
Узингдан узиб бергин	65
Мен сизга кетаман	66
Сўзон дилим	67
Меҳмондорчиликда	68

Қўнгли ярим одам ҳақида шеър	68
Дарахтлар	70
Қичқирӣқ	70
Енар кунлар	71
Турон	72
Турк бўлиб қолажакмиз	73
Озод эт	73
Илтижом шу	74
Бу шамоллар баланд дорга осилмас	75
Тиловчиман	76
Бугун тунда	76
Сиғармукин	78
Илтижо	78
Бир вақтлар	79
Гарчанд Оллоҳ	80
Аҳли Анжон, йўл бошига чиқавергин	80
Йиғлаёлмадим	82
Тўзим бергин яшаши учун	83
Умид	83
Сибирларда ўлган болалар тирик	84
Ўтмасдир	85
Тўртликлар	85
Моҳлар ойим туғилажак	98
Энди сен келгунингча	99
Мен оҳ урсам	100
Армон	101
Эрта — Туркнинг ерлари	101
Ўртадаги дарё	102
Бу уйлар	102
Бир қадам олдинга	103
«Бир мактуб сингари...»	104
«Ажралишдик, кўтар бошинг»	105
«Мен кетиб бораман...»	105
«Чиллада иссиқ қор...»	106
«Алвидо денг...»	106
Ўқ ҳақида олти шеър	107
Энг тоза мева	109
Илинж	110
Аёлга бош уриш	120
Қиёматнинг қаттиқ тоши, мен	121
Дунё кетар суруниб	122
Кўксимиздан ўсиб чиққан	123

Адабий-бадний нашр
Ҳалима Худойбердиева
ТУМАРИСНИНГ АЙТГАНИ

Шеърлар

Рассом Уйғун Солиҳ
Тех. муҳаррир Елена Толочко
Мусафҳиқ Шоҳида Шоислом қизи

Босмахонага 04.01.96 да берилди. Босишга 31.10.96 да рухсат эгилди. Бичими 70×90¹/₃₂. Шартли босма т. 4,68. Шартли кр.-оттиски 4,89. Нашр табоғи 4,95. Шартнома №17—96 й. Баҳоси келишилган нарҳда. Буюртма №350. Ҳами 5000 нусхада.

Чўлпон нашриёти. Тошкент, 700129, Навоий кў-
часи, 30

Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қў-
митасининг Тошкент китоб-журнал фабрикасида
чоп эгилди. Тошкент, Юнусобод даҳаси, Мурод-
дов кўчаси, 1.